

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4106 Zemědělská specializace
Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí
Katedra: Katedra krajinného managementu
Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Nabídka atlasové tvorby v ČR

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Magdalena Maršíková

Autor:
Lukáš Hanzlík

České Budějovice, 2014

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta zemědělská
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Lukáš HANZLÍK
Osobní číslo: Z11014
Studijní program: B4106 Zemědělská specializace
Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí
Název tématu: Nabídka atlasové tvorby v ČR
Zadávací katedra: Katedra krajinného managementu

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je prostudovat, porovnat a stručně charakterizovat atlasovou tvorbu která je běžně dostupná v ČR.

1. Charakteristika atlasové tvorby.
2. Stručná historie atlasové tvorby na našem území.
3. Rozdělení atlasů.
4. Běžně dostupné atlasy v ČR a jejich charakteristika.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **35 stran textu**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Hojvec, V. a kol.: Kartografie. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1987
Čapek, R. a kol.: Geografická kartografie. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992
Drápela, M. a kol.: Dějiny kartografie, Brno - multimediální on-line učebnice
Kozáková, M.: Současné proměny atlasové kartografie. Kartografické listy, 2005, 13

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Magdalena Maršíková**
Katedra krajinného managementu

Datum zadání bakalářské práce: **4. března 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2014**

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studená 13
370 05 Budějovice

doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 20. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci Nabídka atlasové tvorby v ČR jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

6. března 2014

.....

Poděkování:

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucí bakalářské práce Ing. Magdaleně Maršíkové, za odborné připomínky k danému tématu, za pomoc a cenné rady v průběhu tvorby bakalářské práce.

Abstrakt:

V této práci bude objasněna problematika nabídky atlasové tvorby a její dostupnosti v rámci České republiky. Atlas je soubor map spojených účelem, tematikou, měřítkem nebo měřítkovou řadou, generalizací a dalšími systémovými hledisky. Ty jsou zpracovány koncepčně kartograficky a polygraficky jako jednotné dílo.

V úvodní části je vysvětlena charakteristika atlasové tvorby včetně historického vývoje kartografie, který s tou problematikou souvisí. V následující části je popsáno rozdělení atlasů podle jednotlivé typologie. V závěru této práce je objasněno, které atlasy jsou dostupné v České republice. V této části jsou uvedeny pouze atlasy vybrané.

Klíčová slova: atlas, historie, kartografie, mapa, porovnání

Abstract:

This thesis is devoted to clarifying the issue of atlas production offer and its availability within the scope of the Czech republic. An atlas is a collection of maps interconnected via their purpose, theme, scale coefficient or scale coefficient set, generalization and other system aspects. These are conceptually processed cartographically and polygraphically as a unified work.

The opening part explains the characteristics of atlas production including the historical development of cartography which is related to this issue. The following part depicts the division of atlases according the individual typology. In the closing part it is clarified which atlases are available in the Czech republic. Only selected atlases are presented in this section.

Key words: atlas, history, cartography, map, comparison

OBSAH

1. Úvod	9
2. Charakteristika atlasové tvorby	10
2.1 Kartografie.....	10
2.2 Mapy.....	11
2.3 Plány.....	12
2.4 Glóbusy	12
2.5 Atlasy.....	13
3. Historie atlasové tvorby na našem území	14
3.1 Vývoj a význam kartografie	14
3.2 Historie	14
3.3 Mapové soubory a díla	15
3.4 Československé a České atlasy	16
4. Rozdělení atlasů	20
4.1 Podle územního rozsahu.....	20
4.2 Podle obsahu.....	21
4.3 Podle účelu využití	21
4.4 Podle formátu	21
4.5 Podle způsobu vazby	21
4.6 Hodnocení atlasů	22
4.7 Zpracování map a atlasů.....	22
4.8 Redigování atlasů	23
5. Dostupné atlasy v ČR (vybrané).....	24
5.1 Struktura a obsah komplexního regionálního atlasu	24
5.2 Vojenský zeměpisný atlas	25
5.3 Ilustrovaný atlas světa pro nové století	31
5.3.1 Příběh planety Země	32
5.3.2 Svět v mapách	35
5.3.3 Státy světa	39
5.3.4 Místopisný přehled.....	41
5.4 Atlas krajiny České republiky	41
5.4.1 Základní informace	41

5.4.2	Obsah atlasu	43
5.4.3	Kapitoly atlasu	45
5.4.4	Ocenění atlasu	46
5.5	Atlas ortofotomap České republiky 1 : 100 000.....	47
5.6	Nový atlas světa.....	49
5.7	Atlas Československé socialistické republiky.....	52
5.7.1	Charakteristika tematických oddílů.....	53
6.	Závěr	56

1. Úvod

Definice atlasu je, že atlasem se rozumí určitý soubor map spojených účelem, tematikou, měřítkem nebo měřítkovou řadou, generalizací a dalšími systémovými hledisky, zpracovaný koncepčně kartograficky a polygraficky jako jednotné dílo. Právě jednotností díla se odlišuje od prostého souboru map. Mapy tedy musí být v rámci atlasu systematicky uspořádány.

Atlas podává především celkový všestranný pohled na daný prostor nebo na určitou tematickou oblast v tomto prostoru. Činí tak samozřejmě v mezích svých možností, v podmínkách vysokého stupně generalizace. Rozdíl mezi atlasem a mapovým souborem spočívá v tom, že v rámci atlasu se mapový jev zobrazuje nikoli postupně, ale souhrnně.

Dále s ohledem na specifika území je třeba u atlasových map volit nejen různá měřítka, ale i různá kartografická zobrazení. V případě tematických map se v atlasech setkáváme s obzvláště rozmanitými metodami kartografické interpretace. Rozmanitost kartografických aspektů jednotlivých map však musí být podřízena celkové koncepci.

2. Charakteristika atlasové tvorby

2.1 Kartografie

Kartografie jako taková, zaštiťuje celou atlasovou tvorbu. Pojem kartografie má mnoho definic. V následující části jsem vybral ty nejčastěji používané.

Dle OSN je kartografie věda o sestavování map všech druhů a zahrnuje veškeré operace od počátečního vyměřování až po vydání hotové produkce (United Nations, Department of Social Affairs, 1949).

Podle mezinárodní kartografické asociace (ICA) je kartografie umění, věda a technologie vytváření map, včetně jejich studia jako vědeckých dokumentů a uměleckých prací (Multilingual Dictionary of Technical Terms in Cartography, Wiesbaden, 1973).

Kartografie je vědní obor, který leží na rozhraní geografie a geodézie. Geografie zkoumá prostorové rozmístění a vzájemné vztahy přírodních a společenských objektů a jevů na zemském povrchu a v jeho blízkém okolí s cílem je popsat a vysvětlit. Obecná geografie se zabývá všeobecně platnými zákonitostmi, regionální geografie, jejich působením v rámci stanovených územních jednotek.

Geodézie je nauka o měření nebo jejich částí. Vyšší geodézie určuje velikost, tvar a tíhové pole Země, nižší geodézie vyměřuje zemský povrch za účelem jeho znázornění na mapách (Čapek a kol., 1992).

Národní definice (dle ČSN) říká, že Kartografie je proces přesunu informací, v jehož středu je prostorová datová báze, která sama o sobě může být považována za mnohvrstevný model geografické skutečnosti. Taková prostorová datová báze je základnou pro dílčí kartografické procesy, pro něž čerpá data z rozmanitých vstupů a na výstupu vytváří různé typy informačních produktů (Huml a kol., 2001).

Úzký vztah k oběma vědám, s nimiž kartografie souvisí, se projevuje rozlišováním kartografie na geografickou a geodetickou. Geografická je zaměřena především na zpracování odvozených map středních a malých měřítek a na tvorbu původních map vyhraněného tematického zaměření. Geodetická kartografie se zabývá převážně zpracováním původních map velkých měřítek na základě terénních měření a leteckého snímkování (Čapek a kol., 1992).

Kartografickou tvorbu stručně rozdělujeme do několika částí. Jsou to mapy, plány, glóby a atlasy.

2.2 Mapy

Umíme-li číst mapu, známe nový jazyk. Tvoříme-li ji – mluvíme jím (A. M. Berljant).

Jen prázdné mapy se vštípí do paměti (A. von Humboldt).

Základním a nejhromadnějším produktem kartografie jsou mapy.

Definice Mezinárodní kartografické asociace (ICA): Mapa je zmenšené zevšeobecněné zobrazení povrchu Země, ostatních nebeských těles nebo nebeské sféry, sestavené podle matematického zákona na rovině a vyjadřující pomocí smluvených znaků rozmístění a vlastnosti objektů vázaných na jmenované povrchy.

Národní definice (ČSN 730402): Mapa je zmenšený generalizovaný konvenční obraz Země, nebeských těles, kosmu, či jejich částí, převedený do roviny pomocí matematicky definovaných vztahů (kartografickým zobrazením), ukazující podle zvolených hledisek polohu, stav a vztah přírodních, socioekonomických a technických objektů a jevů (Huml a kol., 2001).

Pod pojmem mapa rozumíme zmenšené, zevšeobecněné zobrazení povrchu Země, ostatních nebeských těles nebo nebeské sféry, sestavené podle matematického zákona na rovině a vyjadřující pomocí smluvených zákonů rozmístění a vlastnosti objektů vázaných na jmenované povrchy (Kučera a kol., 1998).

Od mapy v její klasické analogové podobě se požaduje věrné a přitom přehledné, názorné, a také estetické vyjádření skutečnosti. Pro dosažení přehlednosti musí být obsah mapy při jejím zmenšení oproti skutečnosti zevšeobecněn (generalizován).

Matematickým zákonem je v citované definici mapy označeno kartografické zobrazení referenční plochy Země případně jiných těles na rovinu mapy.

Smluvenými znaky jsou myšlenky kartografické vyjadřovací prostředky (např. mapové značky, izočáry, diagramy), z nichž se skládá mapový obraz.

Pasáž rozmístění a vlastnosti objektů je v definici dosti stručná, nevystihuje beze zbytku kartograficky vyjadřovanou skutečnost. Spolu se samotným rozmístěním jde též o vzájemné souvislosti mezi jednotlivými složkami skutečnosti.

Vyjadřovány jsou nejen objekty (komunikace, budovy), ale také přírodní a společenské jevy (klimatické, hospodářské). Pokud se týká kartograficky vyjadřovacích vlastností objektů a jevů, těch je mnoho a patří k nim zejména kvantitativní a kvalitativní údaje počet obyvatel v sídlech, údaje o hospodářství (Hojovec a kol., 1987).

2.3 Plány

Pod pojmem plán, se v kartografii rozumí zmenšený pravoúhlý průmět malé části zemského povrchu a s ním spojených objektů do roviny. Je pro něj typické velké měřítko, polohopisná kresba se sestává z převážně minimálně generalizovaných obrysových čar zájmových, zpravidla stavebních objektů. Často bývá vyhotovován v místním souřadnicovém systému (Huml a kol., 2001).

2.4 Glóbusy

Mapový glóbus je zmenšené prostorové (kulové) znázornění určitého vesmírného tělesa pomocí kartografických výrazových prostředků. Nejčastější aplikací jsou glóby zemského tělesa a zdánlivé nebeské sféry (hvězdné glóbusy). Mapový obraz glóbusu není na rozdíl od roviny ovlivňován kartografickými zkresleními (délky, úhly, plochy), glóbus podává věrný obraz předlohy.

Z mapového obrazu glóbů lze získat stejné informace jako z map malých měřítek i když míra podrobnosti mapového obsahu bývá u glóbů nižší.

Glóbusy lze výhodně používat pro řešení řady prostorových úloh:

Navigace, časové úlohy, výukové úlohy. Glóbusy lze třídit podobně jako mapy: V praxi se spíše používá stručnější třídění dle těchto hledisek: obsah, znázornění reliéfu, technické provedení, velikost, měřítko (Huml a kol., 2001).

2.5 Atlasy

Atlas je soubor map spojených účelem, tematikou, měřítkem nebo měřítkovou řadou, generalizací a dalšími systémovými hledisky, zpracovaný koncepčně kartograficky a polygraficky jako jednotné dílo. Právě jednotností díla se odlišuje od prostého souboru map (ÚGKK SR a ČÚZK, 1998).

Mapy musí být v rámci atlasu systematicky uspořádány. Atlas podává především celkový všestranný pohled na daný prostor nebo na určitou tematickou oblast v tomto prostoru. Činí tak samozřejmě v mezích svých možností, v podmínkách vysokého stupně generalizace. Rozdíl mezi atlasem a mapovým souborem spočívá v tom, že v rámci atlasu se mapový jev zobrazuje nikoli postupně, ale souhrnně. Dále s ohledem na specifika území je třeba u atlasových map volit nejen různá měřítka, ale i různá kartografická zobrazení. V případě tematických map se v atlasech setkáváme s obzvláště rozmanitými metodami kartografické interpretace. Rozmanitost kartografických aspektů jednotlivých map však musí být podřízena celkové koncepci (Hojovec a kol., 1987).

Podobně popisují atlasy i Huml a kol. (2001), kteří popisují atlasy jako soubory map vyjadřující informace o určitém území, územním jevu, nebo skupině těchto jevů. Jednotlivé mapy tvořící atlas musí být systematicky uspořádány tak, aby atlas podával především celkový a všestranný pohled na daný prostor nebo na určitou tematickou oblast vztaženou k tomuto prostoru.

Činí tak samozřejmě ve svých mezích, v podmínkách vysokého stupně generalizace, protože atlasové mapy mají z pravidla malá měřítka. Rozdíl mezi souborem map a atlasem spočívá v tom, že v rámci atlasu se mapovaná skutečnost zobrazuje nikoli postupně, ale souhrnně. Děje se tak s ohledem na specifika zobrazovaného prostoru (zájmového území), kdy atlasové mapy jsou z pravidla různých měřítek a kartografického zobrazení. V případě tematických map se v atlasech setkáváme s různými metodami jazyka mapy. Rozmanitost jednotlivých přístupů musí být podřízena koncepci atlasu, jeho účelu.

Ze systémového hlediska je možno atlas považovat za model systému, kde jednotlivé mapy představují prvky tohoto systému, mohou být navíc uspořádány do tematických skupin ve významu subsystému. Každá mapa nebo skupina map potom

plní určitou svoji funkci, která musí být harmonizována s cílovou funkcí atlasu jako celku, danou jeho účelem.

3. Historie atlasové tvorby na našem území

3.1 Vývoj a význam kartografie

Umění kresby map a plánů patří k nejstarším činnostem lidstva. Z historického hlediska byla kartografie vždy ovlivňována technickými, ekonomickými i ideologickými aspekty prostředí, ve kterém se rozvíjela. Z počátku zachycovaly mapy především poznanou geografickou realitu, sídelní jednotky a správní poměry. Kartografie sloužila především jako praktická metoda fyzické geografie. Zhruba do konce 19. Století bylo úkolem kartografie vyhotovovat námořní, topografické a zeměpisné mapy, sloužící účelům objevných cest a vojenství. S postupem rozvoje vědy a techniky se stával mapový obraz nejen podrobnějším, ale i polohově přesnějším. Mapy přestávaly být využívány pouze pro účely orientační a vojenské, ale ve stále vzrůstající míře počínaly sloužit industrializaci společnosti, stávaly se hybnou silou společenského pokroku (Huml a kol., 2001).

3.2 Historie

Podrobné informace o jednotlivých státech poskytují národní atlasy, které obsahují tematické mapy státního území zpracované v jednotlivém měřítku.

První národní atlas byl vydán v ČSR roku 1935. Obsah těchto atlasů je ovšem často zastaralý a také mezi jednotlivými atlasy jsou velké rozdíly v počtu map i úrovni jejich zpracování. Velmi kvalitní je nás Atlas Československé socialistické republiky z roku 1966.

Topografické atlasy obsahují výřezy topografických map z různých lokalit, volených tak, aby se projevil odlišný vzhled krajinných prvků na mapách. Mapy doprovází geografický komentář. Někdy jsou topografické mapy kombinovány také s leteckými snímky nebo anaglyfy (Čapek a kol., 1992).

Fotoatlasy leteckých nebo družicových snímků tvoří vybrané svislé, popřípadě šikmé snímky, vybírané buď z hlediska regionálního, nebo tematického.

V době před druhou světovou válkou se zpracovávaly velmi podrobné místopisné atlasy s množstvím sídel a šrafovaným terénem bez barevné hypsometrie. Hospodářské mapy neobsahovaly téměř vůbec. Pro moderní poválečné atlasy je charakteristický ústup od šraf, které nahradila barevná hypsometrie a stínování. Z hlediska obsahové struktury převládají obecně geografické atlasy, kdežto komplexních atlasů, podávajících vyváženou a všestrannou charakteristiku území prostřednictvím většího počtu tematických map (alespoň 20%), je poměrně málo.

Podle rozsahu se mluví o velkých a středních atlasech (tzv. pro veřejnost), přičemž přesné dělítko neexistuje (Michalík a Voženílek., 2013).

V komplexních středních atlasech zaujímají značnou část rozsahu tematické mapy, grafy, fotografie, snímky z družic a geografické popisy území s různými tabulkami. Tematická složka se silně projevuje ve školních atlasech. Ve snaze o lepší využití barev se v některých atlasech začíná objevovat odklon od barevné hypsometrie. Možnost využití místo klasických obecně geografických map mapy stínové, vyjadřující využití půdy podle principu přírodě blízkých barev. Jinou možností je vyjádření tematického obsahu jemným rastrem při zachování barevné hypsometrie, která je použita v Atlasu ortofotomap České republiky v měřítku 1 : 100 000 (Čapek a kol., 1992).

3.3 Mapové soubory a díla

Soubor map vyhotovený a uspořádaný podle jednotné koncepce a vyjadřující postupně informace o celém vymezeném území nebo zájmové problematice, se nazývá mapový soubor. Příkladem může být například soubor turistických map, plánů měst. Mapové soubory určené pro veřejnost vycházejí postupně v evidenčních řadách a slouží potřebám kulturně vzdělávacím, či automobilistům. Do souborů můžeme zařadit i populární reprinty historických map vydávané pro účely sběratelské a dekorační (Drápela, 1983).

V rámci souboru mají jednotlivé listy jednotný značkový klíč a systém označování. Mapy v souboru mají dále zpravidla stejné zobrazení a případně

měřítko, mohou se však lišit rozměrem v závislosti na zobrazovaném území. Mapové rámy nemusí beze zbytku vyplňovat státní území, běžné jsou překryty i mezery.

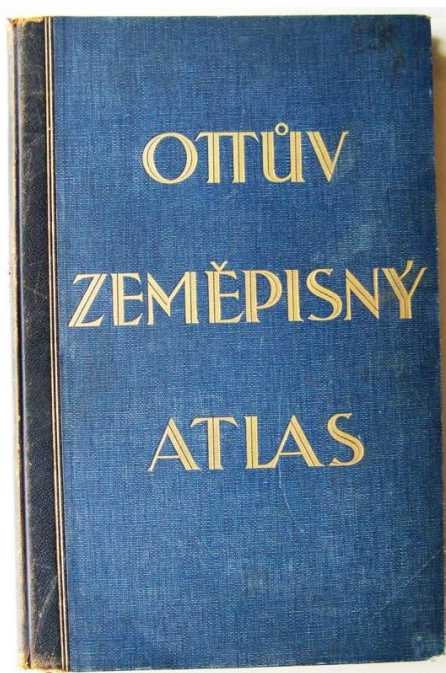
V případě mapového díla se předpokládá nejen jednotné měřítko, kartografické zobrazení a značkový klíč, ale především jednotná velikost mapových listů a jejich souvislý pokryv zájmového území. Z toho vychází i systém značení jednotlivých listů map, který v sobě zpravidla zahrnuje možnost určení sousedních listů a případně i určení polohy listu v rámci území. Příkladem mapového díla určeného pro odborné i veřejné využití mohou být mezinárodní mapy světa. Mapové dílo vyhotovované a udržované ve státním zájmu, tj. státní zeměměřičskou službou, se nazývá státní mapové dílo. Státní mapová díla vytvářejí profesní týmy geodetů, topografů a kartografů, řízených státními institucemi civilní nebo vojenské povahy (Huml a kol., 2001).

3.4 Československé a České atlasy

Úroveň atlasové tvorby určuje kvalitu kartografické produkce příslušného státu a významně ji reprezentuje vůči zahraničí. S výjimkou tzv. školních atlasů, které vycházejí opakovaně a ve velkých nákladech, bývají velké, tzv. národní a komplexní atlasy vydávány buď jednorázově, nebo v obdobích čítajících desetiletí.

Uvedeme stručný chronologický přehled nejvýznamnějších a nejzajímavějších atlasů z české i československé produkce (Čapek a kol., 1992). Nalezneme zde podrobný přehled nejvýznamnějších zahraničních atlasů a mapových děl (Huml a kol., 2001).

V době před vznikem Československa bylo vydáno několik atlasů světa v českém jazyce, určených zejména pro školy. Po vzniku samostatného československého státu byl v roce 1924 vydán Ottův zeměpisný atlas (viz obr. č. 1). Dnes je cenný především pro vyhledávání starých, po první, a zejména po druhé světové válce změněných geografických jmen a hranic (Čapek a kol., 1992).

Obr. č. 1 Ottův zeměpisný atlas (Metelka, 1998)

Roku 1935 vznikl Atlas republiky Československé (Orbis Praha), národní atlas obsahující 55 dvojlistů převážně tematických map v měřítku 1:1 250 000, zajímavostí je kromě české též francouzská anotace map.

1951-1959 – Politicko-hospodářský atlas světa, 14 svazků relativně jednoduchých map s ekonomicko-politickým komentářem silně degradovaným komunistickou ideologií (Huml a kol., 2001).

Malý atlas světa, který má dva svazky. Mapový svazek zobrazuje každé území trojicí map: obecně geografickou, politickou a hospodářskou. Textový svazek tvoří geografické popisy jednotlivých států a rejstřík. Jediným velkým československým atlasem světa (32m² map) je Československý vojenský atlas z roku 1965, který patří mezi největší světové atlasy. 60% jeho obsahu tvoří obecně geografické a tematické (hlavně hospodářské) mapy světa a jeho částí, 40% vojenské dějepisné mapy. Obsáhlý rejstřík o 142 000 heslech je ve zvláštním svazku. Druhé vydání tohoto atlasu vyšlo v roce 1975 pod názvem Vojenský zeměpisný atlas v české a slovenské verzi. Od prvního vydání se lišilo tím, že obsahuje v jediném svazku aktualizovanou geografickou část (22m² map) a rejstřík, zatímco vojenskohistorická část byla vyřazena (Čapek a kol., 1992).

Rok 1961 – dosud nejvydávanějším tuzemským atlasem byl Kapesní atlas světa zpracovaný v 17 jazycích, obsahuje textové i číselné údaje o jednotlivých státech, jejich znaky a vlajky (Huml a kol., 2001).

Ze školních zeměpisných atlasů světa je po vzniku samostatného Československa nejdéle používal atlas J. Brunclíka a F. Macháta, přepracovaný později B. Šalomonem a K. Kuchařem. Pod různými názvy a v různém rozsahu vycházel přes 50 let, naposledy v roce 1957. V jeho obsahu převažovaly obecně geografické mapy. Další atlasy, vydávané 1956 – 1969. Typické bylo zvýšení počtu tematických map (Čapek a kol., 1992).

Roku 1965 vznikl Atlas československých dějin, paralela Atlasu ČSSR (1966) s výrazně barevným estetickým řešením bohatého kartograficky zpracovaného historického materiálu.

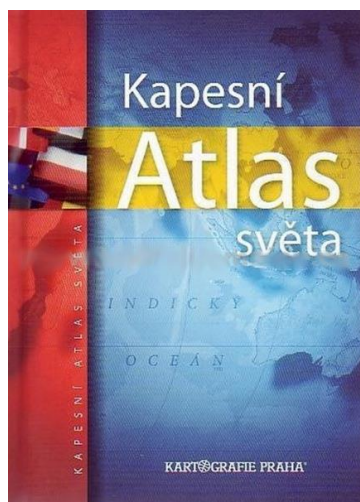
Atlas Československé socialistické republiky, z roku 1966, národní atlas obsahující 400 map v měřítku převážně 1:1 000 000, česká, ruská a anglická anotace.

1972 - dosud, Jednotná soustava školních kartografických pomůcek, obsahující atlas světa, národní a dějepisný atlas Československa, opakovaná vydání pro potřeby školství (Huml a kol., 2001).

V roce 1971 byl v rámci takzvané Jednotné soustavy kartografických pomůcek zpracován Atlas světa a v roce 1989 podle podobných zásad se zachováním značkového klíče Školní atlas světa. Společným nedostatkem obou atlasů je maximalistická koncepce hospodářských map, neúměrných věku žáků. Rovněž velikost značek není odstupňována podle významu (Čapek a kol., 1992).

1975 – Vojenský zeměpisný atlas, druhé aktualizované vydání atlasu z roku 1965, s vypuštěnou vojenskohistorickou částí (Huml a kol., 2001).

Bezkonkurenční je současný Kapesní atlas světa, který od roku 1961 vyšel již v 17 jazykových verzích včetně originálních jazyků a esperanta. Na rubu obecně geografických a politických map obsahuje textové a číselné údaje o jednotlivých státech a světadílech včetně vlajek (Čapek a kol., 1992).

Obr. č. 2 Kapesní Atlas světa (Kartografie Praha, 2010)

1980 – Atlas slovenské socialistické republiky, regionální atlas zobrazující Slovensko na 296 mapových listech v měřítku 1 : 500 000, slovenská, ruská a anglická notace, vyniká bohatostí kartografických metod (Huml a kol., 2001).

Z tematických atlasů je nepochybně nejznámější a nejpoužívanější Autoatlas ČSSR (nyní ČSFR) s mapami v měřítku 1 : 400 000, vydaný od roku 1963. Nový Velký autoatlas Československa z roku 1990 je již v měřítku 1 : 200 000. Dějinám jsou věnovány vědecký Atlas československých dějin vydaný v roce 1965, Kapesní atlas světových dějin (1962). Ke specializovaným atlasům patří dále astronomické atlasy A. Bečváře, Atlas podnebí ČSR, Atlas Obyvatelstva ČSSR, Filatelistický atlas známkových zemí a řada dalších (Čapek a kol., 1992).

1988 – Velký atlas světa, zpracovaný na základě maďarského podkladu, uvádí 75 000 geografických názvů v originálním znění (Huml a kol., 2001).

Nejnovější regionální Atlas Slovenské socialistické republiky, vydaný v roce 1980, pokrývá území Slovenska v základním měřítku 1 : 500 000. Má 296 mapových listů, názvy map jsou i v ruštině a angličtině, vysvětlivky jen ve slovenštině. Vyniká různorodostí použitých znázorňovacích metod (Čapek a kol., 1992).

Mezi atlasovou tvorbu lze zařadit i autoatlasy (i když zde se nejedná o atlas ale o mapový soubor), vydávané od roku 1963 v měřítku 1 : 400 000, novější verze (Česká republika) 1 : 200 000. Nejpodrobnějším soudobým kartografickým dílem je Autoatlas České republiky 1 : 100 000, vydaný 1996 Geodézií ČS Liberec

A Geodézie Brno. Tento autoatlas byl rovněž jako první vyhotoven plně digitální technologií (Huml a kol., 2001).

Pro školní účely se používají zjednodušené obdoby národního atlasu: v letech 1960 – 1970 to byl Školní zeměpisný atlas ČSSR, od roku 1972 Atlas ČSSR a od roku 1984 stejnojmenný, avšak zcela nově zpracovaný Atlas ČSSR (nyní ČSFR) s tematickými mapami v základním měřítku 1 : 2 000 000.

Národní a regionální atlasy byly vydány na velmi vysoké úrovni. První byl Atlas republiky Československé, vydaný v roce 1935. Obsahuje 55 mapových dvojlistů s tematickými mapami ČSR v základním měřítku 1 : 1 250 000. Názvy map a vysvětlivky jsou také ve francouzštině. Druhý, Atlas Československé socialistické republiky, vyšel s třicetiletým odstupem v roce 1966: má 58 mapových dvojlistů s více než čtyřmi sty mapami. Základní měřítko je 1 : 1 000 000, český text na rubech listů doprovázejí obsáhlá resumé a vysvětlivky v angličtině a ruštině (Čapek a kol., 1992).

4. Rozdělení atlasů

Třídění atlasů vychází z třídění map, je však volnější. Příkladem jsou především díla československé kartografické produkce, případně význačná díla zahraniční (Hojovec a kol., 1987).

Kartografické atlasy lze rozčlenit do spousty specifických kategorií na základě jejich charakteristik. Jeden z příkladů, jak rozčlenit atlasy uvádí (Konečný a kol., 2005) a (Klečková, 1999).

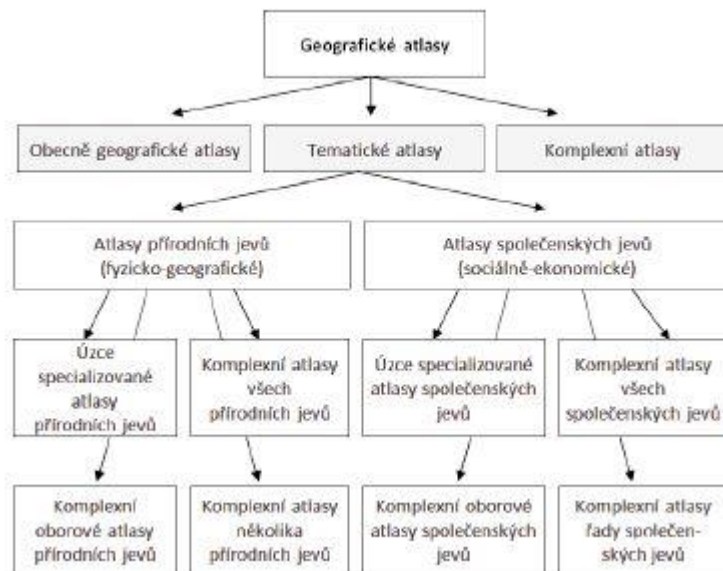
Atlasy se dělí na pět skupin a to:

4.1 Podle územního rozsahu

Zde nalezneme atlasy světa, atlasy kontinentů, moří a oceánů, atlasy států nebo jejich skupin, atlasy částí států kam patří regionální atlasy, atlasy malých přírodních nebo ekonomických oblastí a atlasy měst.

4.2 Podle obsahu

Podle obsahu dělíme atlasy na komplexní, tematické a atlasy obecně geografické. Tematické se dále dělí na atlasy přírodních jevů (fyzicko-geografické) a společenských jevů (sociálně ekonomické). Jejich další rozdělení (viz obr. 1) pro větší přehlednost.

Obr. č. 3 Dělení atlasů podle obsahu (Klečková, 1999)

4.3 Podle účelu využití

Podle účelu využití se atlasy dělí na vědecké atlasy, atlasy pro široké použití, školní atlasy, vlastivědné atlasy, mořské navigačně-geografické atlasy, dopravní atlasy, vojenské atlasy a autoatlasy.

4.4 Podle formátu

Atlasy podle formátu jsou rozděleny na velké (příruční) atlasy, střední atlasy pro veřejnost a školy, kapesní atlasy, staré obří nebo nástěnné atlasy.

4.5 Podle způsobu vazby

Ty jsou rozděleny na volně ložené mapy, mapový soubor v obálce „sypané“ atlasy (v šanonu), knižní atlasy (pevná nebo sešivaná vazba).

4.6 Hodnocení atlasů

K analýze a hodnocení atlasů je možné postupovat podle obdobných kritérií. Výsledné hodnocení však nelze omezit na pouhý souhrn hodnocení jednotlivých map. Je nutné brát v úvahu, že mapy musí v rámci atlasu tvořit celek a že mezi nimi existuje řada funkčních vazeb. Atlas musí být v souvislosti se svým posláním uspořádán jako systém map, vyjadřujících geografické, socioekonomické, časové a jiné informace, především komplexním způsobem.

Proto je nutno hodnotit atlas i jako celek, s přihlédnutím k jeho úplnosti a vnitřní vyváženosti a míře podrobnosti. Z kartografického hlediska je nutné hodnotit unifikaci použitých kartografických zobrazení, měřítek, metod kartografické interpretace a v neposlední řadě i barevné provedení. Přitom je nutno brát v úvahu i úspěšnost vyřešení takových protikladných požadavků, jakými jsou například formát atlasu a tím i maximální použitelné měřítko ve vztahu k podrobnosti obsahu, dále rozsah atlasu a počet map věnovaných jednotlivým tematickým celkům atd.

Závažným faktorem jsou i ekonomické ukazatele, dané proporcí mezi cenou atlasu a jeho reprezentativností, jeho náklad a případně i provedení vazby. Jiná kritéria jsou kladena například na atlasy pro školní mládež, vycházející každoročně ve velkých nákladech a jiná na taková špičková díla kartografie, jakými jsou například národní atlasy, jejichž úroveň se promítá do hodnocení vyspělosti kartografické tvorby vůči zahraničí (Hojovec a kol., 1987)

4.7 Zpracování map a atlasů

Zpracování map a atlasů zahrnuje několik základních fází. Jde o

- Projektování kartografických děl
- Přípravné práce
- Výpočetní a konstrukční práce
- Sestavitelské práce
- Zpracování a reprodukce vydavatelských originálů
- Tisk a knihařské zpracování

U map zpracovávaných prostředky výpočetní techniky jsou sestavitelské práce, zpracování vydavatelských originálů, jejich reprodukce a kartografické práce nahrazeny skenováním, vektorizací a transformací digitálních dat čárových prvků

kartolitografické práce digitální retuši s výplní barevných ploch. Po vyhotovení tiskových podkladů na osvitové jednotce pak následuje tisk a knihařské zpracování, popř. je možno digitální data distribuovat přímo na vhodném nosiči (CD-ROM) nebo je umístit na webu (Huml a kol., 2001).

4.8 Redigování atlasů

Je zabezpečování vysoké obsahové, formální a grafické úrovně atlasového kartografického díla v procesu zpracování a výroby. Jejich redigování tvoří řešení operativních a praktických problémů v jednotlivých fázích technického postupu. Jedná se hlavně o správné a kompletní využití podkladů, dodržení přesnosti zpracovávaných prvků, správné použití mapových značek, grafickou úpravou a čitelnost, styky území, dodržení barevnosti, kvalitu reprodukce detailu, využití kartografických materiálů, revizní a recenzní činnost aj.

Postup úkolů redigování navazující na technický projekt atlasu:

1. Autorská příprava vyžaduje rozčlenění map do tematických skupin, určení vedoucích, kteří vykonávají funkci redaktora ve smyslu Statutu a jednacího pořádku redakční rady, zabezpečení podkladových map a map s hranicí státu, administrativními hranicemi jako podklad pro kartogramy kartodiagramy.

2. Organizační a metodické vedení autorů se realizuje pracovními zasedáními vedoucích tematických skupin pod vedením redakční rady, za přítomnosti hlavního a technického redaktora. Kolektivní řízení a rozhodování se projevuje ve změnách koncepce daného záměru, interpretace obsahu, jednotného topografického obsahu, souladu mezi příbuznými tématy, jednotné vytvoření autorských předloh.

3. Tematičtí redaktoři jsou nápomocni ve výrobním kartografickém podniku při přebírání autorských originálů, při zpracování redakčních pokynů, odvozování autorských originálů do kartografického zpracování, odborně se zúčastňují a radí do zveřejňovaných částí díla, až do jejího vytištění tedy průběžně redigují.

4. Schvalovací proces je přesně vymezený, zpravidla je každá mapa revidována a recenzována a následně se koriguje obsah a interpretace.

5. Prostor redigování atlasu vyvábí neustálé změny výrobních podmínek, iniciativy a kvalifikační způsobilosti zpracovatelů a vyplývají z upřesňování obsahu

map po prvních nátiscích, úpravách makety, znaků, jejich barevné interpretace, dynamiky časového harmonogramu a podobně (Hojovec a kol., 1987).

5. Dostupné atlasy v ČR (vybrané)

Na českém trhu je v současnosti k dostání přibližně třicet zeměpisných atlasů. Popsat všechny by tedy bylo velmi zdlouhavé a náročné. Více jak polovina je určena pro děti nebo jako učební pomůcky do škol. V této kapitole jsem popsal atlasy, vybrané jak podle různých druhů a zaměření, tak napříč časovým obdobím. Nejstarší atlasy byly vydány ještě v Československu a jsou velmi vzácné. Jiné jsou novodobé a byly vydány teprve před pár lety a nabízí moderní pojetí a pohled na atlasovou tvorbu.

5.1 Struktura a obsah komplexního regionálního atlasu

Nazývá se jím následnost rozmístění tematických částí, respektive samostatných map a vazby mezi nimi, týkající se určitého území a regionu.

Úvodní kapitola – charakterizuje jí účel atlasu, zvláštnosti jeho obsahu, charakteristika využitých materiálů (kartografických i nekartografických), chronologicky se poukáže na politicko-administrativní dělení znázorňovaného území.

Kapitola 2, obecně zeměpisných map – charakterizuje se prostorová poloha regionu, řek, jezer, orografické celky a jiné prvky ze všeobecného hlediska podstatné fyzicko-geografické a socioekonomické prvky.

Kapitola 3 – Plány měst v regionálním atlase orientují uživatele o charakteru města, názvech jeho velkých částí, směrech a názvech základních magistrál, poloze významných objektů, historických, kulturních, vědeckých, (národní parky, muzea, divadla, knihovny). Z dopravních objektů je třeba kartograficky vyznačit letiště, železniční stanice, přístavy, schéma městské dopravy.

Kapitola 4 – Mapy přírody ukazují přírodní podmínky geografické sféry znázorňovaného regionu. Při sestavování map je třeba obsahově podat obraz o fyzicko-geografických charakteristikách regionu. Ne vždy se musí pro každou tematiku vytvořit zvláštní mapa. Měřítko mapy musí umožnit znázornění potřebného

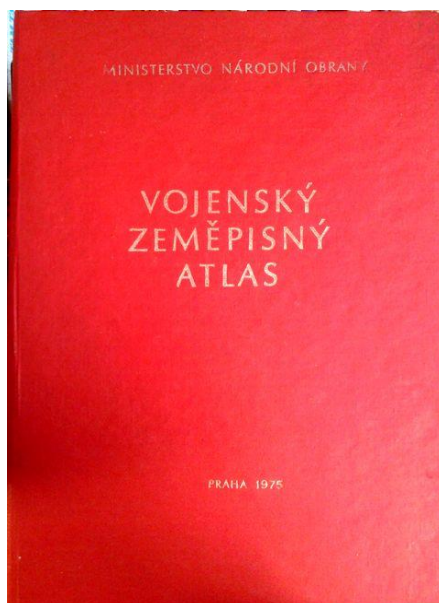
výběru obsahu s průměrnou přesností vstupních údajů. Naopak při tvorbě map třeba přiměřeně využít plochu mapového listu na podání obrazu vazeb znázorňovaných prvků.

Kapitola 5 – Mapy sociálně-ekonomicko-kulturní podávají informace o sociologických a ekonomických jevech. V této části se mapy doplňují o texty, tabulky a diagramy. Jde o: - mapy osídlení (například městského, zemědělského růstu osídlení entografické aj.). Mapy průmyslu (průmysl dělený podle odvětví, dynamika rozvoje, stupeň využití apod.). Mapy zemědělské (půdní vztahy, rostlinná výroba, živočišná výroba, zemědělské komplexy). Mapy dopravní (komunikační síť, nákladní a osobní doprava, dopravně ekonomická). Mapy kulturní (národní kultury, kultury národností, vzdělání, vědy, zdravotnicko-geografické typy apod.). Mapy všeobecně ekonomických vztahů (export, import, kapitál za hranicemi, zahraniční kapitál ve zpracovatelské zemi). Mapy historické (formování území státu, etapy historického rozvoje krajiny, historicko-politická mapa státu).

Závěrečná část atlasu zpravidla obsahuje: důležité doplňkové údaje (většinou nejnovější údaje z porovnání se zpracovanými v předešlé kapitole), rejstřík geografických názvů nacházejících se na mapách atlasu, informace o využití podkladů, výklad o skupinách map, částí atlasu (Hojovec a kol., 1987).

5.2 Vojenský zeměpisný atlas

Cílem vydávaného Vojenského zeměpisného atlasu je dát velitelskému sboru ČSLA názornou, vědecky zpracovanou pomůcku, která by pomohla při studiu současných mezinárodních vztahů, vyznačujících se rychlou dynamikou a velkým počtem událostí politického, ekonomického i vojenského charakteru. Současně je tento atlas i důležitou pomůckou pro studium vojensko-geografických poměrů zájmového prostoru, zejména podmínek fyzicko-geografických, komunikačních, ekonomických a vojenskopolitických.

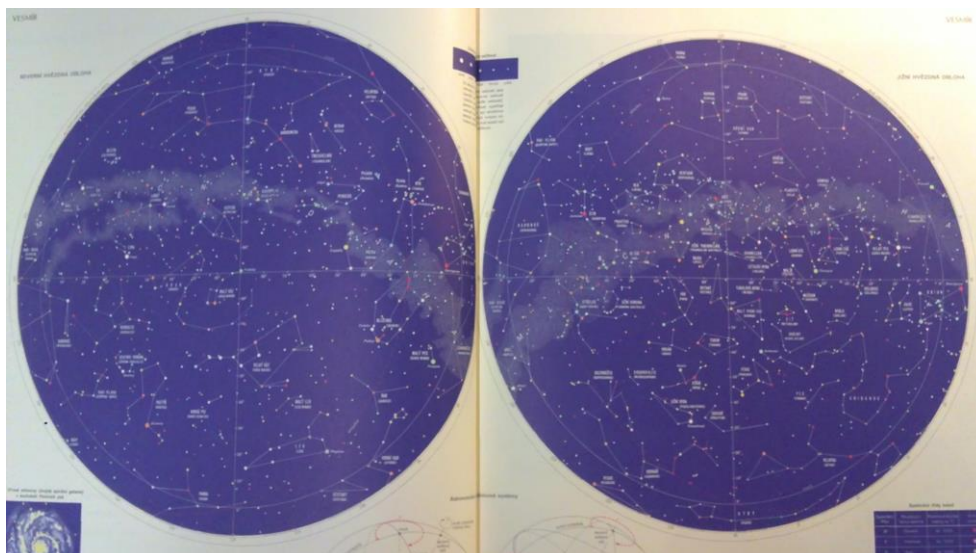

Obr. č. 4 Vojenský zeměpisný atlas (Vahala, 1975)

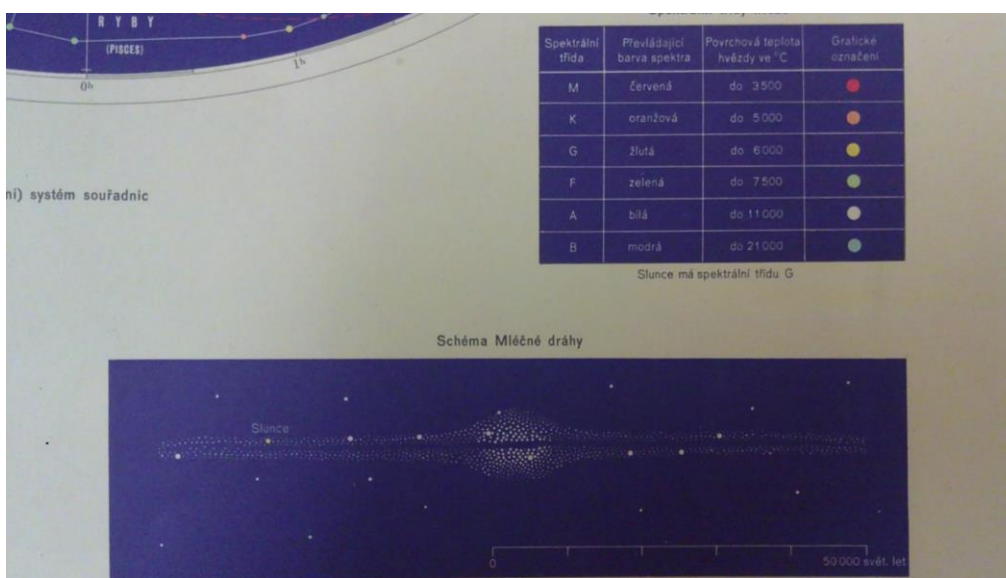
Vojenský zeměpisný atlas poskytuje základní údaje o přírodních, politických, hospodářských a demografických poměrech jednotlivých států, oblastí, světadílů i celé Země. Je rozdělen do oddílů: Země, Evropa, Svaz sovětských socialistických republik, Asie, Afrika, Severní a Jižní Amerika, Austrálie a Oceánie. Území Sovětského svazu zaujímá samostatný oddíl vzhledem k tomu, že zasahuje do Evropy i Asie. Atlas se dělí na část mapovou a na seznam názvů.

Mapová část obsahuje mapy všeobecně zeměpisné a mapy tematické. Všeobecné zeměpisné mapy poskytují údaje o reliéfu, vodstvu, sídlištích, komunikacích, porostech a dalších prvcích zobrazených území. Jsou v podstatě dvojího typu:

Mapy prvního typu zobrazují zemské polokoule v měřítku 1 : 60 000 000, Evropu v měřítku 1 : 12 000 000 a ostatní světadíly v měřítku 1 : 30 000 000. Stejný charakter mají i přehledné mapy Československa a prostoru Alpy v měřítku 1 : 1 500 000. Jsou na nich zvýrazněny především fyzicko-zeměpisné poměry pevnin a oceánů. Hlavními a dominujícími prvky na těchto mapách jsou reliéf a vodstvo s příslušným názvoslovím. Fyzicko-zeměpisný obsah map doplňují orientačně významná sídliště.

Obr. č. 5 Mapa vesmíru (Vahala, 1975)

Obr. č. 6 Schéma mléčné dráhy (Vahala, 1975)

Mapy druhého typu podávají přehled o všeobecně zeměpisných, politických, administrativních a jiných jevech států a částí světadílů. Sled map a jejich měřítka jsou volena tak, aby odpovídali účelu atlasu se zřetelem ke geografické poloze Československé socialistické republiky. Území Československa je zobrazeno v měřítku 1 : 500 000, státy ve střední Evropě v měřítku 1 : 1 000 000, ostatní státy v Evropě včetně evropské části Sovětského svazu v měřítku 1 : 3 000 000. Při zobrazení států a územních celků v ostatních světadílech jsou použita měřítka 1 : 3 000 000, 1 : 5 000 000, 1 : 10 000 000, 1 : 15 000 000 a 1 : 20 000 000. Geograficky nebo jinak významné oblasti jednotlivých států jsou zobrazeny ve

větších na dílčích mapách. Spolu s těmito mapami jsou zařazeny i plány nejvýznamnějších měst převážně v měřítku 1 : 250 000. Na mapách druhého typu jsou zobrazeny reliéf, vodstvo, sídliště, komunikace, státní a správní hranice a další významné jevy a objekty různého charakteru. Na mapách měřítek 1 : 1 000 000 a větších měřítek jsou zobrazeny rovněž lesy.

Zvláštní skupinu v souboru všeobecně zeměpisných map druhého typu tvoří přehledné mapy poskytující údaje o zeměpisném charakteru velkých územních celků. Od ostatních map se liší pouze stupněm generalizace některých prvků obsahu.

Smluvené značky a typy písma použité při vyjádření obsahu všeobecně zeměpisných map jsou souhrnně uvedeny na samostatné straně smluvených značek, zařazené na začátku mapové části atlasu.

Grafický přehled všeobecně zeměpisných map, jsou vyznačeny na titulních stranách jednotlivých oddílů. Pro mapy stejného měřítka je na všech přehledech využita vždy stejná barva. Silnějšími obrysy jsou vyznačeny mapy náležející do příslušného oddílu, slabšími obrysy mapy zasahující částečně do zobrazovaného prostoru, avšak zařazené v jiném oddíle. Na titulní straně oddílu Země jsou vyznačeny pouze obrysy územní pokrytých ucelenými mapovými soubory jednotlivých měřítek.

Tematické mapy doplňují všeobecně zeměpisné mapy a poskytují další speciální údaje o zobrazených územích.

V prvním oddílu znázorňuje několik úvodních map postavení Země ve vesmíru a poskytuje některé všeobecné údaje o Zemi jako celku. Mapy politického rozdělení jsou vždy zařazeny za vstupními všeobecně zeměpisnými mapami celé Země a jednotlivých světadílů. Správní rozdělení Československa a Sovětského svazu je vyjádřeno na samostatných mapách. Hospodářsko-zeměpisné poměry jsou vyjádřeny na mapách průmyslu a zemědělství zobrazujících přehledně jednotlivé světadíly a podrobněji ještě území střední, západní a severní Evropy, Sovětského svazu a Spojených států amerických. Celkový přehled těžby a rozvozu hlavních surovin je uveden na mapě Země – hospodářství. V jednotlivých oddílech jsou dále zařazeny další doplňující mapy menších měřítek s tematickou geologickou, geomorfologickou, pedologickou, hydrografickou, geofyzikální, klimatickou, fyto geografickou, demografickou, entogeografickou aj.

Vysvětlivky značek použitých po vyjádření tematického obsahu jsou uvedeny vždy v legendě příslušné tematické mapy. Návosloví je na mapách jednotlivých druhů a typů řešeno odlišně.

Na všeobecně zeměpisných mapách prvního typu a na doplňujících tematických mapách menších měřítek (geologických, klimatických apod.) jsou použity při popisu geografických prvků vžité české zeměpisné názvy stanovené názvoslovnou komisí při Českém úřadu geodetickém a kartografickém.

Na všeobecně zeměpisných mapách druhého typu jsou vžitými českými názvy popsány státy, oceány, moře a další významné geografické objekty (zálivy, souostroví, rozsáhlá pohoří apod.). Ostatní názvy se uvádějí v úředním jazyku příslušného státu.

Na přehledných všeobecně zeměpisných mapách druhého typu jsou názvy velkých sídlišť, vodních toků, jezer apod. doplněny vžitými českými názvy jako dubletami v závorkách.

Na mapách politických a hospodářsko-zeměpisných jsou užity stejné zásady jako u přehledných všeobecně zeměpisných map s tím rozdílem, že vžité české názvy ve formě dublet jdou uvedeny pouze u některých názvů sídlišť.

Úřední názvy v jazycích používajících latinku se v mapách uvádějí v původní podobě. V jazycích užívajících jiná hlásková písmena než latinku (např. azbuku) se při přepisu názvů do české latinky užívá transliterace, tj. nahrazení písmové značky nelatinské abecedy písmeny latinky. Názvy v jazycích užívajících ideogramy nebo písmena slabičná (např. čínština, japonština) se převádějí do české latinky fonetickým přepisem.

Kartografická zobrazení užitá pro mapy atlasu jsou přiměřeně typizována pro skupinu map obdobného charakteru a územního rozsahu. Všechny přehledné tematické mapy Země jsou vyhotoveny v pseudoazimutálním zobrazení. Mapy zemských polokoulí a všeobecně zeměpisné a tematické mapy jednotlivých světadílů jsou zpracovány v ekvivalentních azimutálních zobrazení. Střed zobrazení leží vždy poblíž geografického středu mapového listu nebo je s ním totožný. Pro mapy polárních krajů je užito ekvidistantní azimutální zobrazení. Střed je položen do obrazu pólu. Mapy částí světadílů a států jsou vyhotoveny v ekvidistantním kuželovém zobrazení o dvou nezkreslených rovnoběžkách. Podle zeměpisné polohy

zobrazených území je použito celkem 12 soustav o různých dvojicích nezkreslených rovnoběžek.

Užitá zobrazení jsou uvedena pouze na všeobecných zeměpisných mapách. Mapy tematické mají stejná zobrazení jako odpovídající mapy všeobecně zeměpisné.

Zeměpisná síť je vykreslena na všech mapách měřítek 1 : 1 000 000 a menších. Na mapách větších měřítek je vyznačena pouze orientační síť vytvořená rovnoběžkami s rámem mapy. Na všech zeměpisných, politických, a hospodářsko-zeměpisných mapách jsou vrstvy a sloupce zeměpisné nebo orientační sítě označeny v rámu červenými číslicemi s písmeny, což umožňuje rychlé vyhledání určitého objektu na mapě podle jeho názvu uvedeného v seznamu zeměpisných názvů.

Seznam názvů tvoří druhou část Vojenského zeměpisného atlasu. Je rozdělen do čtyř oddílů.

V prvním jsou vysvětleny a na konkrétních příkladech ukázány zásady použití seznamu názvů.

Druhý oddíl obsahuje všechny zkratky použité na atlasových mapách. U každé zkratky je uvedeno nezkrácené znění termínu a úřední jazyk, ze kterého byla zkratka převzata.

Ve třetím oddílu jsou v abecedním pořadí české abecedy zařazeny nejběžnější složky zeměpisných názvů cizích jazyků doplněné příslušnými českými překlady.

Abecední seznam všech zeměpisných názvů, které se vyskytují na mapách, tvoří čtvrtý, nejobsáhlejší oddíl. Každý název je doplněn číslem mapy a označením pole orientační sítě, ve které se nalézá. Pro snazší orientaci jsou názvy různých geografických prvků barevně rozlišeny.

Vojenský atlas byl zpracován jako druhé, doplněné a aktualizované vydání Československého vojenského atlasu (Naše vojsko, Praha 1965). Celková koncepce díla, vytvořená autorským kolektivem Československého vojenského atlasu, vedeným generálmajorem Doc. Ing. Dr. Janem Klímou, nebyla v zásadě měněna.

Podstatně přepracovány nebo nově zařazeny byly jen některé všeobecné zeměpisné a tematické mapy a o oddílech Země, Evropa, Asie a Afrika. Většina map byla ponechána v původní úpravě, jejich obsah byl však aktualizován.

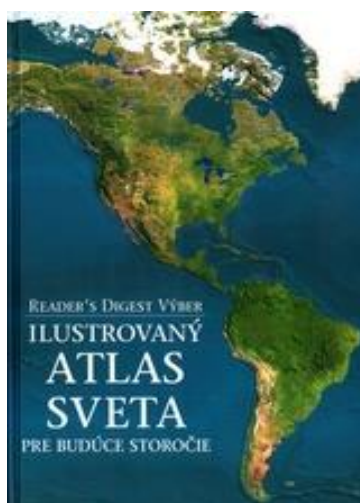
Celý atlas je vyhotoven velmi podrobně. Oproti ostatním atlasům, obsahuje mapu vesmíru. Zde jsou znázorněny obě oblohy, severní i jižní. Déle pak spektrální třídy hvězd nebo astronomické souřadnicové systémy. Další dvoustrana vyobrazuje sluneční soustavu. Zobrazen je měsíc v měřítku 1 : 35 000 000 v ekvivalentním azimutálním zobrazení, sondy na měsíci nebo informace o planetách naší soustavy.

Podobnou mapou je Země a kosmický prostor. Popisovány jsou dráhy letů družic, obrázky sond, nejvýznamnější lety člověka do vesmíru nebo nejvýznamnější lety sond k planetám. Tvar a povrch Země, který je také součástí atlasu, rovněž nebývá součástí ostatních atlasů. Jsou popsány rozměry zemského elipsoidu a zeměpisné souřadnice, vzájemný poměr ploch pevnin a oceánů. Zobrazen je i historický vývoj pevnin a oceánů v geologii. Na čtyřech snímcích je vyobrazen posun pevnin začínající před 200 miliony lety. Na dalších dvou obrázcích je porovnána struktura pevninské a oceánské kůry.

Celý atlas má 445 stran z čehož 236 stran obsáhly mapy, zbytek seznam názvů.

5.3 Ilustrovaný atlas světa pro nové století

Hlavním cílem tohoto atlasu bylo zmapovat a lépe porozumět naší planetě na prahu 21. století. Ilustrovaný atlas světa nakladatelství Reader's Digest Výběr nás zve na objevitelskou cestu vzdálenými částmi vesmíru, nesmírnými hlubinami sluneční soustavy a také nás provede od zemského povrchu až k plastickému jádru. Díky tomuto novému atlasu můžeme mít celý svět na dosah ruky.

Obr. č. 7 Ilustrovaný atlas světa pro nové století (Hanuš, 2002)

Přímo na Zemi pak můžeme putovat četnými přírodními oblastmi a obdivovat úžasné krajiny s jejich rostlinstvem a živočištvem. Jen sledován postup, jaký lidé ke svým cílům a potřebám užívají a mění přírodní prostředí, a jak rostoucí počet obyvatel zvyšuje tlak na využívání přírodních zdrojů.

Nejdůležitější částí atlasu jsou bezesporu mapy povrchu celé zeměkoule, systematicky uspořádané od celkové mapy světa přes podrobnější mapy jednotlivých kontinentů až po detailní zobrazení neobydlenějších oblastí.

Na mapách v tomto atlase krajina ožívá díky realistickému zobrazení jednotlivých prvků. Po mapové části následuje průvodce po jednotlivých oblastech světa se stručným přehledem samostatných států světa. Atlas uzavírá rejstřík s více než 80 000 nejvýznamnějšími místopisnými názvy map.

Ilustrovaný atlas světa je výborný společník do 21. století pro všechny, kdo po světě cestují letadlem, lodí a na dvou či čtyřech kolech, ale třeba i v pohodlí obývacího pokoje.

Atlas je pojat velmi moderní formou. Celý obsah je konspirován do čtyř částí. Tou první nejrozsáhlejší je Příběh planety Země. Druhá část je zaměřena na Svět na mapách, třetí jsou Státy světa a čtvrtou Místopisný přehled.

5.3.1 Příběh planety Země

První část začíná domněnkou vědců, o vesmíru, jeho vzniku, ale i o jeho budoucím možném zániku. Teorie se opírá o vznik na základě „Velkého třesku“ z doby před deseti až patnácti miliardami let. Vesmír se rozpínal a hmota z původně nesmírně vysokých teplot chladla. Během tohoto chladnutí se vytvořili miniaturní částice protony a neutrony. Astronomové zjistili, že se vesmír stále ještě rozpíná směrem od původní exploze, i když jednoho dne se tento pohyb zřejmě zastaví a následovat bude pohyb opačný, zakončený naopak „Velkým smrsknutím“.

Ve sluneční soustavě jsou popsány její jednotlivé planety. Za zmínku stojí i podrobně popsané sluneční záření, teplota a složení jádra slunce. Kapitola věčně proměnlivá planeta se zabývá pohybem zemských desek a kontinentů v průběhu vývoje naší planety. Popsány jsou jednotlivé střety kontinentů i složení kontinentů

a jejich průběh při formování. Pestrost hornin a jejich povrchových tvarů je výsledkem změn, které na Zemi probíhají už pět milionů let. Z postupně tavených částí zemského pláště vzniká láva, která proniká na povrch a proměňuje jeho vzhled. Současně zvětrává celý zemský povrch. Horniny, které tvoří zemskou kůru, sice vypadají jako pevné a neměnné, ale ve skutečnosti jsou již téměř pět miliard let v pohybu.

Téma modrá planeta naznačuje, že přes sedmdesát procent zemského povrchu pokrývají doposud málo prozkoumaná moře a oceány, o průměrné hloubce 3,8 kilometru. Oceány jsou propojeny v jediném světovém vodstvu, z něhož kontinenty i přes svou rozlohu vystupují jen jako ostrovy. Voda oceánů je v neustálém pohybu. Příliv a odliv vyvolávají gravitační síly Měsíce a Slunce. Zároveň pohybují vodou mořské proudy. Při oceánském dně tečou proudy směrem od pólů. Povrchovou vodu vyhřátou sluncem vítr rozhání do různých částí světa. Tak vznikají mohutné meandrující mořské proudy. Výměna tepla mezi oceánem a atmosférou všude na světě výrazně ovlivňuje počasí a také život v oceánech. Toto téma je doplněno velkým množstvím fotografií nejrůznějších živočichů z hlubin oceánů a moří. Malá kapitola je věnována i korálům.

Stejně pestrá část fotografií a ilustrovaných obrázků jsou jezera a mokřady, řeky, mrazivé pustiny věnující se Antarktidě, Arktidě, a severským oblastem.

Opačnou kapitolou jsou pouště a polopouště, kde prší jen vzácně a panují tady obrovská vedra. Kapitola se zaměřuje zejména na pár zvířat a rostlin, které jsou tyto drsné podmínky schopné přežít.

Dále se dostáváme do ostatních neméně důležitých částí a typů zemské vegetace. Jsou to savany a další travnaté ekosystémy, nacházející se na všech kontinentech kromě Antarktidy. Jsou to rozlehlé pláně, někde navíc porostlé rozptýlenými stromy. V mírném pásu jsou v Severní Americe prerie v Jižní pampy a v Asii stepy. Tropickým a subtropickým pásem se ve východní Africe, v Austrálii, ve Venezuele a v Kolumbii táhnou sušší savany. V typické východoafrické savaně se pasou ohromná stáda zvířat stěhující se podle sezónních dešťů za čerstvou pastvou. Za zády býložravců se plíží šelmy a vyhlížejí si kořist.

neustávající přesun obyvatel z venkova do měst za prací. Výsledkem překotné urbanizace jsou chudinské slumy na předměstích bez vodovodu, kanalizace a elektřiny. Lidé zde žijí v hygienických podmínkách, jež bezprostředně ohrožují zdraví.

5.3.2 Svět v mapách

Druhá velká část atlasu po Příběhu planety Země je Svět v mapách. Hned na první dvoustraně je seznam map a měřítka, ve kterých jsou jednotlivé mapy vyhotovené. Jsou rozdělené na svět, Evropu, Asii, Oceánii, Severní a Střední Ameriku, Jižní Ameriku, Afriku a Antarktidu. Každá z těchto částí má své další podrobnější rozdělení. Pod seznamem map najdeme vysvětlivky k mapám. Jsou rozděleny na sídla, hlavní města územních jednotek, politické a administrativní hranice, dopravu, topografické objekty, hydrologické objekty a kulturní objekty.

Na mapách došlo v podlesních desetiletích k mnohým změnám. Nejprve se svět rozdělil na státy Východu a Zápasu, pak kolonie získaly samostatnost, což vedlo k úpravám hranic. S rozpadem východního bloku se na mapách znovu objevila jména, která z nich zmizela někdy před rokem 1914. Příslušnost k určitému národu zůstává i nadále mocnou silou a neztrácí se v nadnárodních organizacích. První mapa světa je rozdělena politicky na jednotlivé státy. Je vyhotovena v měřítku 1 : 80 000 000.

Další mapy jsou mapy oceánů. Postupně jsou popsány Indický, Tichý, Atlantský i Severní ledový.

Evropu od Asie odděluje geograficky stanovená linie táhnoucí se po hřebenech Uralu a Kavkazu přes Černé moře, úžiny Bospor a Dardanely. Vnitřní hranice Evropy se díky pestrosti národů v průběhu staletí neustále měnila. A právě na tomto malém a bouřlivě se vyvíjejícím světadílu s mozaikou nejrůznějších jazyků a kultur se zrodily podivuhodné myšlenky, objevy a vynálezy, které nejvýznamněji ovlivnily veškerou historii lidstva. Evropa je rozdělena politicky podle států a vyvedena v měřítku 1 : 12 000 000. Podrobnější rozdělení Evropy je v několika měřítkách. Měřítko 1 : 6 000 000 zobrazuje Severozápadní Rusko, Jihozápadní Rusko, Bělorusko a Ukrajinu. V měřítku 1 : 4 500 000 je vyobrazena Skandinávie, Island a Faerské ostrovy. V měřítku 1 : 3 000 000 jsou Jižní Skandinávie, pobaltské státy,

Britské ostrovy, Francie, Španělsko a Portugalsko, Madeira a Kanárské ostrovy, Střední Evropa, Balkánské státy a Řecko a Západní Turecko. V měřítku 1 : 1 750 000 jsou to Severní Itálie a Švýcarsko, Jižní Itálie, Sardinie, Polsko, Slovensko, Maďarsko a Česká republika. Tři posledně jmenované země ve středu Evropy mají každý svůj svébytný krajinný ráz. Mírně zvlněná krajina Čech a Moravy přechází na Slovensku do nížiny kolem Dunaje a nad ní se zvedá oblouk geologicky mladších Karpat. Převážnou část území Maďarska tvoří rozlehlá úrodná rovina. Po celou dobu existence tyto země střídavě získávaly a ztrácely nezávislost. Po roce 1989 začaly současně usilovat o příslušnost ke společenství západoevropských států. V měřítku 1 : 1 500 000 jsou pak vyobrazeny zbývající státy jako Dánsko, země Beneluxu, Anglie a Wales, Skotsko, Irsko, části Francie, Severní a Jižní Německo a Rakousko.

Asie zabírá téměř třetinu světové pevniny a žije tady 60 % obyvatelstva planety. Najdeme zde oblasti s trvale zmrzlou půdou, džungle, pouště i nejvyšší (Everest) a nejnižší (Mrtvé moře) místo na zemi. Na tomto kontinentě se zrodila lidská civilizace i většina velkých náboženství. Asie je rovněž na začátku rozdělena barevně podle jednotlivých států a vyvedena je v měřítku 1 : 28 000 000. Téměř každá část tohoto světadílu má své specifické měřítko. Měřítko 1 : 18 000 000 zobrazuje Severní Asii. Tu vyplňuje svou rozlohou Sibiř a ruský Dálný východ. Bouřlivá historie této oblasti nachází přírodní paralelu ve scenerii sopečného Kamčatského poloostrova, zatímco vody jezera Bajkal k ní vytváří pokojný protějšek. Během šestidenní cesty vlakem z Moskvy do Vladivostoku se před námi odvíjí panoráma nekonečných březových hájů, přerušované jasnými barvami dřevěných vesnických domků. V měřítku 1 : 16 000 000 je Jihozápadní Asie a ještě Východní Asie. Taiwanský průliv spojuje Východočínské a Jihočínské moře. Na jejích březích se rozkládaly starobylé říše a království a ve vodách, které kdysi brázdili piráti, dnes vládne čilý obchodní ruch a křižují je nákladní lodi vyplouvající z Hongkongu, Šanghaje, Manily i Singapuru. Nejčastěji použité měřítko je 1 : 6 000 000. Je použito na oblast Jávy, Jižní Čínu, Severní Čínu a Korejský poloostrov, Jihovýchodní Asii a Blízký Východ. V měřítku 1 : 608 000 Je Singapur, 1 : 1 000 000 Izrael a Jižní Libanon, 1 : 4 500 000 Japonsko a 1 : 300 000 Hongkong.

Oceánie je roztříštěný světadíl. Rozptýlený v nesmírném prostoru Tichého oceánu, zahrnuje Austrálii, Nový Zéland a desítky tisíc ostrovů. Z nich jen tři tisícovky byly pojmenovány. Mnohé z nich jsou sdruženy v Mikronésii, Melanésii

a Polynésii („Malých“, „Černých“ a „Početných ostrovech“). Zdejší domorodé kultury z větší části zmizely pod přílivem křesťanských misionářů, kolonizátorů z Evropy i Ameriky a obchodníků z Austrálie. Použito bylo měřítko 1 : 24 000 000. Asi polovinu povrchu nejmenšího světadílu zabírá obrovská, vyprahlá Západoaustralská plošina, zatímco celému východnímu pobřeží vévodí Velké předělové pohoří. Mezi těmito oblastmi leží velká artéská pánev, využívaná především jako pastviny. Řeky odsud vlévají do Eyreova jezera. Asi 85 % obyvatel Austrálie žije ve velkých městech, takže většinu území tvoří převážně liduprázdná, sluncem rozpálená krajina. Měřítko je 1 : 12 000 000. Západní a Východní Austrálie je v měřítku 1 : 6 122 000, Samoa a Fidži v měřítku 1 : 6 000 000, Jihovýchodní Austrálie a Tasmánie 1 : 3 500 000, Nový Zéland v měřítku 1 : 3 000 000 a Francouzská Polynésie v měřítku 1 : 1 500 000.

Další částí je Severní a Střední Amerika pro než bylo použito měřítko 1 : 24 000 000. Jedná se o obrovský prostor, který sahá 8000 km od severního pólu pod Panamu, vyplňuje Kanada, Spojené státy americké, Mexiko – území někdejší říše Mayů – a menší severoamerické státy. Páteř celého světadílu tvoří naježené hřbety Kordiller pokračující dál na jih do Jižní Ameriky. Největší měřítko pro jednotlivé státy mají Kanada, Spojené státy americké a Mexiko shodně 1 : 12 000 000. Kanada, druhá největší země na světě po Rusku, má jen 30 milionů obyvatel. Většina z nich žije poblíž dlouhé hranice se Spojenými státy. Jen málo z nich si na živobytí vydělává na severu, v nekonečných lesích a tundře. Spojování původních převážně anglicky mluvících kolonií bylo završeno roku 1949 připojením Newfoundlandu. Rozloha Spojených států je taková, že v Kalifornii svítá o tři hodiny později než ve státě Maine. Přesto obyvatelé těchto států – stejně jako všech ostatních, které vyplňují prostor mezi nimi – patří k jedinému národu, jenž dávný příslib příležitosti k úspěchu v plné míře využil. Ze stejné hospodářské prosperity jako jeho severní soused se nikdy nemohlo těšit Mexiko, kde obyvatel přibývá výrazně rychleji, než rostou výrobní zdroje země. V měřítku 1 : 8 000 000 je uvedena Střední Amerika a Karibské moře. V měřítku 1 : 6 000 000 Mexiko, Aljaška a Yukon a Aleuty. Měřítko 1 : 4 500 000 je shodné pro Jihozápadní, Jihovýchodní a Jižní Kanadu. 1 : 3 000 000 je pro Severovýchodní spojené státy, stát Maine, Velká jezera, Jihovýchodní spojené státy, Mississippiskou nížinu, Jižní Velké planiny, Jižní Skalnaté hory, Západní a Severozápadní Spojené státy a Havajské ostrovy.

1 : 2 000 000 pro všechny státy Střední Ameriky, z nichž všechny jsou uvedeny na jedné dvoustraně. Speciální měřítko 1 : 1 750 000 Jižní Kalifornie a New York a okolí.

Další částí je Jižní Amerika. Pro tento světadíl bylo také zvoleno měřítko 1 : 24 000 000 a stejně jako u ostatních světadílů je úvodní mapa rozdělena barevně podle jednotlivých států. Podle měřítka byla rozdělena na tři velké části všechny v měřítku 1 : 12 000 000 a to Severní část Jižní Ameriky, Galapágy a Jižní část Jižní Ameriky. Majestátní hřbety And se zasněženými vrcholy se táhnou 7500 km od Venezuely po Ohňovou zemi, přičemž v Bolívii místy dosahují šířky 600 km. V Andách pramení mnoho řek, mezi nimi Amazonka, která i se svými přítoky odvádí vodu z obrovského povodí velikosti Austrálie, pokrytého největším deštným lesem planety. V Guyanské vysočině se uprostřed savany a džungle strmě zvedají bizarní pískovcové plošiny. V měřítku 1 : 6 000 000 jsou Falklandy, Jižní Georgie, Jihovýchodní Brazílie a Střední Argentina. V Jihovýchodní Brazílii, Uruguayi a Argentině vyrostla rušná města na bohatství plynoucím hlavně z pěstování obilí a chovu dobytka.

Od rovníku se rozprostírá mohutná africký kontinent k severu i jihu přes deštné lesy, savany a pouště až k nejzazším končinám, pořád ještě zalévaným sluncem. Kořeny některých afrických zemí tkví v daleké minulosti, avšak mnohé navzdory současnému názvu odvozují svůj původ od kolonií, vniklých v 19. století. Evropští kolonizátoři dohodli jejich hranice na mapě podle pravítka bez ohledu na kmenovou příslušnost obyvatel. Afrika je také zobrazena v měřítku 1 : 24 000 000 a i zde najdeme jako první mapu Afriky rozdělenou barevně podle jednotlivých států. Na rozdíl od ostatních světadílů jsou ostatní části patřící pod Afriku všechny ve stejném měřítku a to 1 : 9 000 000 a patří sem: Severozápadní Afrika, Severovýchodní Afrika, Západní a Jižní Afrika, Azory, Kapverdy a Madagaskar.

Posledním světadílem je Antarktida. Je v měřítku 1 : 24 000 000. Není rozdělena na žádné další části. Pokrývá jí tisíce metrů vysoká vrstva ledu. Kdyby náhle roztála, všechna pobřeží měst světa by se ocitla pod vodou.

5.3.3 Státy světa

Tento oddíl slouží jako stručný průvodce po všech 192 nezávislých zemích světa. O každém státu poskytuje zhuštěný přehled o jeho fyzickém zeměpisu, hospodářství, politickém systému a historii, uvádí statistické informace o něm a vyobrazení jeho vlajky a mapy příslušné oblasti.

Proti Britským ostrovům leží za Severním mořem povrchově členitá Skandinávie a nížiny Dánska a Nizozemska. Dále k jihu se rovina severního Německa zvedá v zalesněná pohoří. Jedná se tedy o Severozápadní Evropu. Tuto část významně ovlivnila druhá světová válka její začátek roku 1939. Dalším významným datem je rok 2002, kdy většina zemí přijala jednotnou měnu euro.

Země jihozápadní Evropy. Tyto země jsou s výjimkou severu a západu Francie kopcovité či hornaté. Zavlažují je velké řeky jako je Hrona, Tajo, Ebro a Pád. Linie pobřeží se táhne stovky kilometrů. Roku 1957 se stávají Itálie a Francie spoluzakladateli Evropského hospodářského společenství (EHS). Také většina těchto zemí přistoupila roku 2002 na euro.

Další částí je Střední Evropa a Balkán. Roviny Polska a údolí Dunaje jsou z velké části obdělány a místy porostlé lesy. Jindy je terén převážně hornatý či kopcovitý. Nížiny se využívají k zemědělským účelům, zatímco ve vyšších polohách se nacházejí lesy nebo otevřené pastviny porostlé křovinami. Oblast vápencového krasu na východním pobřeží Jadranského moře je většinou skalnatá, avšak linie pobřeží včetně nesčíslných řeckých ostrovů tvoří nezapomenutelné scenerie. Roku 1918 vzniká nezávislé Československo, Maďarsko, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a Polsko. Roku 1999 Maďarsko, Polsko, a ČR přijaty do NATO.

Pro Východní Evropu a krajinu mnohé z těchto zemí jsou příznačné rozlehlé roviny, na severu tundra a její vegetace, jehličnaté lesy a mohutné řeky. Rumunsku vévodí Karpaty. Roku 1961 se dostal do vesmíru první kosmonaut SSSR Jurij Gagarin.

Na Středním Východě je Indický subkontinent od zbytku Asie oddělen mohutným pohořím Himálají. Zužuje se směrem k jihu k tropickému ostrovu Srí Lanka. Do Afghánistánu a Pákistánu dosahují z Indie pouště, výživa obyvatel Indie a sousedního Bangladéše je závislá na řekách živených monzunovými lijáky. Podél těchto řek jsou úrodné nížiny. Rok 1947 byl důležitý pro Indii a Pákistán, které

získali nezávislost. Roku 2001 byl Afghánistán obsazen mezinárodními vojsky, Taliban svržen.

Střední a Východní Asie to jsou zasněžené hory Tibetu přecházející na severu v poušť a na východě v mnohotvárnou krajinu Číny a států na ostrovech. Čínu přetíná několik velkých řek a je zde rozšířené oddělávání terasovitých polí. Roku 1949 končí občanská válka v Číně vítězstvím komunistů. Mao Cetung vyhláší Čínskou lidovou republiku.

Pro Jihovýchodní Asii je příznačné hornaté vnitrozemí a dlouhé členité pobřeží celé pavučiny ostrovů. Jsou tu korálové útesy i spousta činných sopek. Většina zdejších zemí má bujnou vegetaci a některé i rozsáhlé lesy. Oblastí s nejintenzivnější obdělávanou půdou je Jáva.

Austrálie a Oceánie to jsou tisíce ostrovů rozestých v Tichém oceánu, tvoří tři základní skupiny. Jsou to Melanésie, Mikronésie a Polynésie. Mnohé z nich obklopují korálové útesy. Velkou část australského vnitrozemí vyplňuje plochá poušť, zatímco Nový Zéland a Papua-Nová Guinea jsou hornaté a porostlé zelení.

Střední a Severní Amerika, v jejíž západní části převládají hory a táhnou se směrem k jihu. Pro velkou část světadílu jsou příznačné velké pláně, při čemž na západě jsou sušší a na východě vlhčí. Nejvíce zalidněnou oblastí je severovýchod Spojených států.

Karibské moře bývalo rájem pirátů a scénou nelítostných střetů mezi koloniálními mocnostmi. Dnes prosluněné ostrovy a teplé moře Karibské oblasti přitahují turisty z celého světa. Roku 1965 proběhla Občanská válka a povstání v Dominikánské republice a násilí bylo zastaveno armádou z USA.

Jižní Amerikou se po celém západním pobřeží táhnou Andy a mezi nimi a oceánem zůstává jen úzký proužek pobřežní nížiny. Na severu směrem k Atlantiku vyčnívá z rovin Guyanská vysočina. Třetinu povrchu Brazílie vyplňuje zalesněná Amazonská nížina. Náhorní rovina na jihu této země zase přechází ve veliké travnaté roviny neboli pampy na území Uruguaye a Argentiny. V roce 2002 došlo na krach ekonomiky v Argentině a puč ve Venezuele.

Severní a Východní Afrika je s výjimkou Tanzanie a Seychel pro velkou část povrchu těchto zemí příznačná poušť a polopoušť. Lesy a hustší porost jsou tu

převážně omezeny na horskou krajinu. Etiopii přetíná Velká příkopová propadlina. Největší řekou této oblasti je Nil, umožňující extenzivní závlahové zemědělství.

Severní části Západní Afriky vévodí písčité a skalnatá Sahara, která přechází v travnatou savanu a ta zase v husté deštné lesy na pobřeží. Příznačným rysem zdejší krajiny jsou rozsáhlé plošiny, tu a tam se vyskytne pahorek, nikoli však hory. Největší řekou regionu je Niger. V roce 2000 došlo k destabilizaci na Pobřeží Slonoviny po vojenském převratu.

Střední Afrika to je Velká příkopová propadlina s řetězem jezer a pásem hor po stranách odděluje státy Východní Afriky od zvlněného a hustě zalesněného povodí Konga. Na severozápadě, v Nigérii, se prostírají rozsáhlé otevřené planiny. Do Čadu ještě ze severu zasahuje Sahara. Obě velké řeky Kongo a Niger se vlévají do Atlantiku.

Poslední je Jižní Afrika. Vekou část území jižněji položených zemí v této oblasti tvoří suchá nebo polosuchá půda, zatímco severněji ležící země a Madagaskar mají rozsáhlé lesy. Velká příkopová propadlina se podle hor na východě táhne až na území Malawi. Nejdůležitějšími řekami této oblasti jsou Limpopo, Orange a Zambezi.

5.3.4 Místopisný přehled

Tento rejstřík obsahuje v jediném abecedním seznamu víc než 87 000 zeměpisných názvů, které jsou lokalizována na mapách. Za každým jménem následuje označení podle zeměpisné sítě, v němž leží, a odkaz na číslo mapy, na níž jej lze nalézt. Přehled obsahuje 83 stran a na každé straně najdeme 7 sloupců.

5.4 Atlas krajiny České republiky

5.4.1 Základní informace

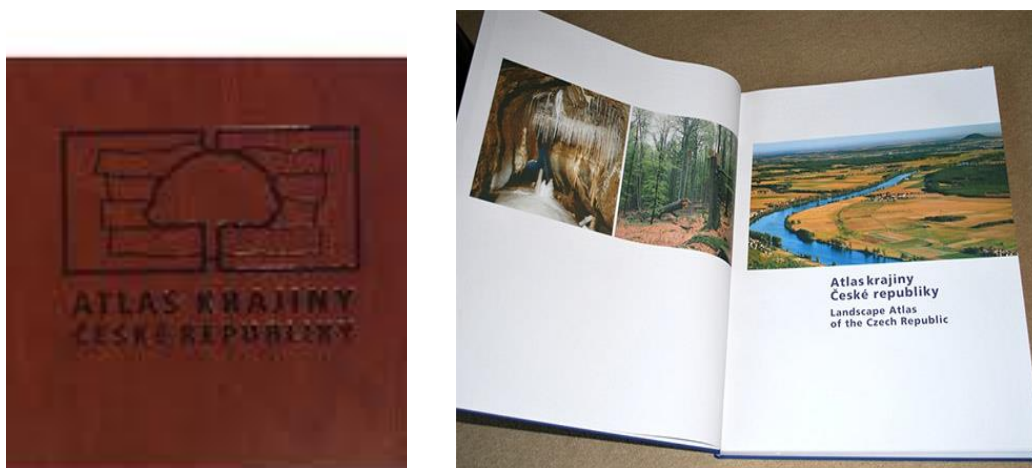
Atlas krajiny ČR vznikl jako výsledek veřejné zakázky Ministerstva životního prostředí realizované jako projekt výzkumu a vývoje.

Řešitelem projektu byl Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. (VÚKOZ) ve spolupráci s výzkumnými institucemi a vysokými školami.

Cílem projektu bylo pomocí širokého spektra odborníků vytvořit souborné kartografické dílo založené na geoinformačních technologiích, které bude prezentovat pohled na krajinu ČR na počátku 21. století.

Práce na řešení projektu vycházely z postupů a metod definovaných pro mapová a atlasová díla. V roce 2004 byl vytvořen přehled map, které by měly nebo mohly být do atlasu zařazeny. Jako výchozí bylo zvoleno měřítko mapy 1 : 500 000, podle něhož byl definován rám a vlastně i velikost atlasu.

Redakční práce na jednotlivých oddílech Atlasu krajiny ČR byla velmi intenzivní. Proto v rámci recenzního řízení, na němž se podílela řada specialistů (24 expertů) ze svých oborů (přírodovědný, historický, památkový, kartografický, životního prostředí, demografický atd.) jak z České republiky, tak ze Slovenské republiky, neshledala u žádného oddílu zásadních výtěk.

Obr. č. 9 Atlas krajiny České republiky (Dušan, 2009)

Atlas krajiny ČR byl prezentován na řadě národních i mezinárodních konferencí:

XXII. sjezd České geografické společnosti v Ostravě – Ostravské univerzity 31.8-2.9.2010 dva příspěvky, poster a prohlídka vydaného atlasu, předání jednoho výtisku Madam Ritě Garden, prezidentce Britské královské geografické společnosti;

15. kongres Slovenské geografické spoločnosti a 6. konferencie Asociácie slovenských geomorfologů v Košicích, Slovensko – Univerzita Pavla Jozefa Šafárika 8.9.-11.9.2010 – poster a prohlídka vydaného atlasu;

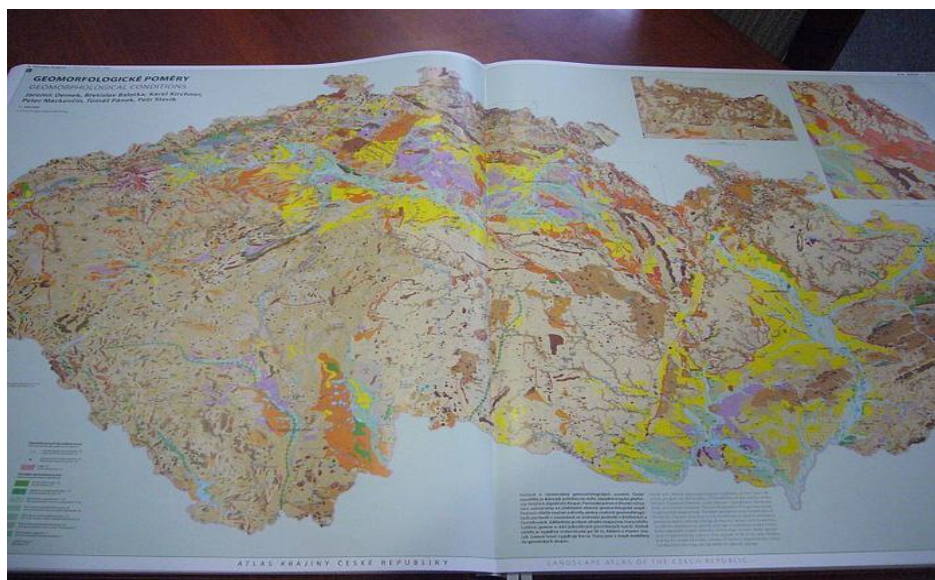
Pracovní workshop k problematice národních a regionálních atlasů, který proběhl před vlastním průběhem 25. světového kartografického kongresu – Paříž 5.7-7.7.2011;

Středoevropská konference IALE „Landscape structures, functions and management: response to global ecological change“ v Brně – Mendlova univerzita 3.9-6.9.2010 – poster a prohlídka vydaného atlasu;

5.4.2 Obsah atlasu

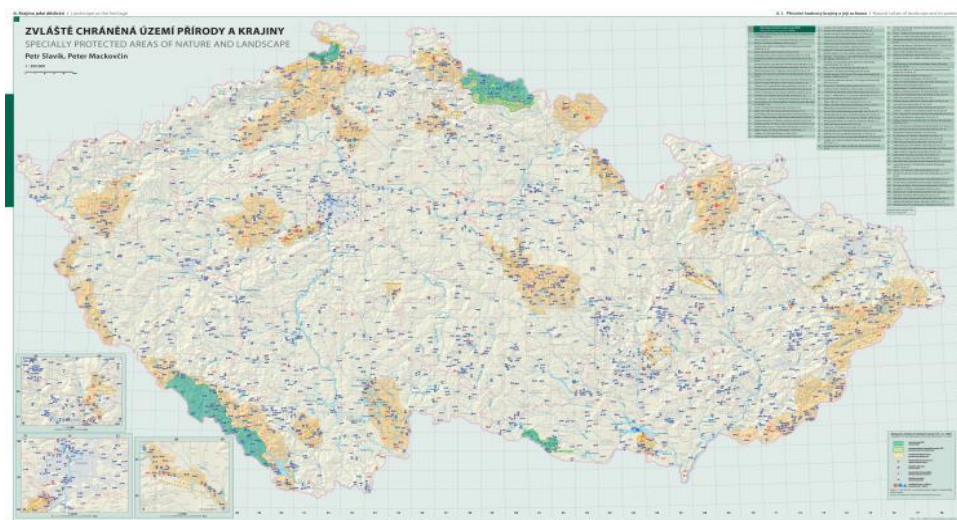
Atlas krajiny ČR je zpracován na 332 stranách a obsahuje přesně 1 137 číslovaných objektů. V nich je 906 mapových prvků a 767 nemapových prvků (grafy, tabulky, obrázky atd.). V základním měřítku 1 : 500 000 je zpracováno 41 map. Nejčtenějším měřítkem s 342 položkami je měřítko 1 : 2 000 000. Ostatní měřítka jsou zastoupena následovně: 1 : 1 mil (83 map), 1 : 1,5 mil (29 map), 1 : 3 nebo 4 mil (218 map). Zbývá ještě 193 výřezů map převážně velkých měřítek. Kromě mapových prvků jsou zařazeny i nemapové prvky dosahující 767 položek (jsou to fotografie, texty, tabulky, grafy, kresby, schémata apod.).

Tematický obsah tvořilo 356 autorů a posuzovalo 24 recenzentů. Na přípravě Atlasu krajiny ČR se podílelo 133 institucí a firem nejen z domova, ale i ze zahraničí. Jde o nejrozsáhlejší atlasové dílo, nejen co se týká tematického obsahu, ale i mapových výstupů v historii československé a české atlasové tvorby. Podle mezinárodně schválených kritérií lze toto dílo nazvat národním atlasem.

Obr. č. 10 Geomorfologické poměry (Dušan, 2009)

Atlas krajiny ČR je první komplexní atlasové dílo v samostatné éře České republiky. Poprvé jsou v atlase zařazeny mapy ČR v měřítku 1 : 500 000. Po několika desetiletích je vyplněno bílé místo v oblasti souborných tematických mapových děl. Přínosem Atlasu krajiny ČR jsou analytické a syntetické mapy, vytvořené moderními kartografickými a geoinformačními nástroji, umožňující náhled na velmi složitý a zároveň křehký systém vyjádřený slovem „krajina“.

Obr. č. 11 Zvláště chráněná území přírody a krajiny (Dušan, 2009)

5.4.3 Kapitoly atlasu

První kapitola s názvem Krajina – předmět studia má dvě podkapitoly: 1.1. Pojetí krajiny (6 stran) a 1.2. Historické a současné dokumenty o krajině (21 stran). V ukázkách je zobrazena krajina od topické úrovně, až po makrochorickou. Rozmanitost mapové tvorby je znázorněna od roku 1518 po současnost.

Druhá kapitola – Geografická poloha – se člení na podkapitolu 2.1. Svět (2 strany) a 2.2. Evropa a Česká republika (17 stran). V ní jsou publikovány přírodní a ekonomické poměry Evropy, dále fyzicko-geografická mapa a mapa administrativního členění ČR.

Třetí kapitola – Historická krajina – je složena ze čtyř subkapitol: 3.1. Formování státu a správy území (8 stran), 3.2. Procesy změn v krajině (6 stran), 3.3. Vývoj využívání krajiny (6 stran) a 3.4. Historická přírodní rizika (3 strany). Zachycen je mj. vývoj státního území, zaměstnanosti, využívání krajiny, přírodní a antropogenní rizika. Velmi zajímavou mapou jsou půdorysné typy sídel prezentované v osmi základních typech pro 17 503 položek.

Čtvrtá kapitola – Přírodní krajina – začíná netradiční podkapitolou 4.1. Energie (2 strany). Následují standardní složky krajinné sféry: 4.2. Ovzduší (6 stran), 4.3. Geologické podmínky (10 stran), 4.4. Reliéf (10 stran), 4.5. Vodstvo (8 stran), 4.6. Půda (6 stran), 4.7. Rostlinstvo a živočišstvo (14 stran), doplněné o podkapitolu 4.8. Typy přírodní krajiny (3 strany). Ve čtvrté kapitole čtenář najde celkem 10 map zpracovaných v měřítku 1 : 500 000, včetně nově publikovaných map pojednávajících o geologické stavbě a geomorfologických poměrech. V rámci mapy přírodní krajiny bylo vymezeno na 271 typů.

Pátá kapitola – Současná krajina – byla rozdělena na čtyři podkapitoly: 5.1. Obyvatelstvo (6 stran), 5.2. Sídla a osídlení (8 stran), 5.3. Ekonomické aktivity v krajině (16 stran), 5.4. Využívání krajiny (13 stran). Barevně velmi působivou je mapa typů současné krajiny, tvořená 5 typy a 35 subtypy.

Šestá kapitola – Krajina jako dědictví – je složena ze tří subkapitol: 6.1. Ochrana přírodní krajiny (30 stran), 6.2. Ochrana kulturního dědictví (20 stran), 6.3. Přírodní a kulturní významnost krajiny (5 stran). Tato kapitola se zabývá významnými částmi krajiny, přírodními zdroji a kulturními hodnotami, které se nám dochovaly z předchozího období. Zařazeny byly mapy ochrany přírody a krajiny, přírodních

zdrojů a památkových objektů, jako zvláště chráněná území, evropské lokality Natura 2000, chráněné i nechráněné památky.

Sedmá kapitola – Krajina jako prostor pro společnost – má tři části: 7.1. Přírodní a antropogenní rizika (10 stran), 7.2. Kvalita životního prostředí (32 stran) a 7.3. Limity a potenciály krajiny (21 stran). Syntetické mapové výstupy zařazené do sedmé kapitoly by nebylo možné zpracovat v takové podrobnosti bez moderních kartografických metod využívajících nástroje GIS a další softwarové vybavení.

Všechny tyto mapy – Stresové faktory životního prostředí, Potenciál energeticky využitelné pšeničné slámy, Geologické limity a geofaktory v krajině, Legislativní ekologické limity a Únosnost krajiny – jsou vyhotoveny v měřítku 1: 500 000. V závěru oddílu 7 je prezentován možný vliv globálních změn klimatu na vegetační stupně. Poukazuje na předpokládaný úbytek bukového a smrkojedlového vegetačního stupně. Lze očekávat, že dojde k četnému rozšíření dubového vegetačního stupně, a to hlavně ve Středočeské a Východočeské tabuli.

Poslední, osmá kapitola – Krajina v umění – obsahuje 45 maleb a grafik předních českých malířů krajiny.

5.4.4 Ocenění atlasu

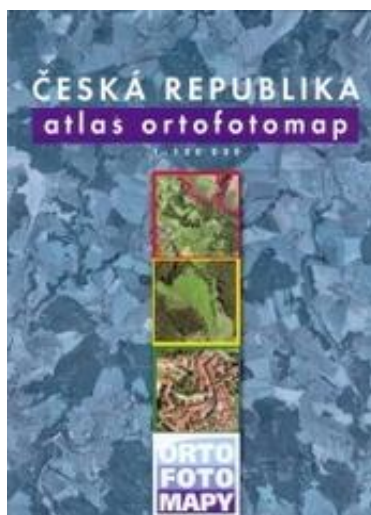
Na mezinárodním veletrhu knihy v květnu 2011 byl Atlas krajiny České republiky vyhodnocen jako nejlepší mapové dílo České republiky v roce 2010. Českou vědeckou kartografickou atlasovou tvorbu a v širším pohledu i iniciátora a garanta díla – Ministerstvo životního prostředí - atlas prezentoval v rámci národní mapové tvorby v Paříži na 25. světovém kongresu kartografů v červenci 2011. Jedním z pořadatelů byla Mezinárodní kartografická asociace (ICA), která je nejvyšší celosvětovou vědeckou kartografickou organizací sdružující většinu států světa. Atlas krajiny ČR zvítězil v kategorii regionálních a národních atlasů. Zároveň Atlas krajiny ČR byl zařazen do prestižního přehledu mapa měsíce za celý Svět, který spravuje na svých webových stránkách ICA – mapa Světa za říjen 2012.

Atlas krajiny České republiky je neprodejná publikace. Je poskytován zdarma a to pro nekomerční výchovné, vzdělávací a popularizační účely. Je distribuován

zejména orgánům státní správy, samosprávám, vědeckým pracovištím, školám, knihovnám, muzeím, odborným zájmovým společnostem apod.

5.5 Atlas ortofotomap České republiky 1 : 100 000

Oblast leteckého snímkování byla ještě před listopadem 1989 a ještě několik let po něm výhradně v rukou armády. Jen málo obyvatel tehdejšího státu se mohlo potěšit možností prohlédnout si letecké záběry naší krajiny. V 90. letech 20. století vstoupily do oblasti leteckého měřického snímkování – snímkování pro tvorbu mapových podkladů – privátní komerční společnosti. Od tohoto okamžiku se začala oblast zpracování měřických leteckých snímků poměrně dynamicky rozvíjet a dnes po přibližně po deseti letech jako tato oblast zcela na světově srovnatelné úrovni.

Obr. č. 12 Atlas ortofotomap České republiky (Soukup, 2004)

Mezi jeden z největších komerčních privátních projektů novodobé historie české fotogrammetrie patří zejména projekt vytvoření barevné ortofotomapy celé České republiky v měřítku 1 : 5 000. V letech 2002 a 2003 bylo nutno pořídit 15 143 barevných leteckých měřických snímků. Tyto snímky byly speciální velmi přesným, skenerem převedeny do digitální podoby a dále, s pomocí vlíčovacích bodů (které jsou někdy v terénu označeny bílým křížem), transformovány do státního souřadnicového systému S-JTSK. Jelikož jsou letecké snímky pořizovány objektivem letecké kamery, terén pod letadlem není rovinný a snímky se prakticky

nepodaří pořídit s orientací kamery přesně svisle k zemi, je nutno digitální obraz leteckých snímků opravit o vliv centrální projekce objektivu, převýšení terénu a sklonu snímků postupem, který se odborně nazývá diferenciální překreslení snímků. Překreslené snímky jsou vhodným výchozím materiálem pro jejich následné barevné úpravy a případné spojování do mapových listů. Vzhledem k tomu, že 15 143 leteckých snímků použitých pro vydání této publikace bylo pořízeno v průběhu dvou let v různých časových obdobích, byla potřeba snímky zpracovat tak, aby rozdíly v barevném podání jednotlivých záběrů byly minimální.

Cílem projektu bylo vytvořit mapové dílo ve formě barevné ortofotomapy pokrývající celé území České republiky a nabídnout tak občanům a státním a soukromým institucím aktuální mapový podklad, který by doplnil klasické mapové dílo. Všechny použité snímky byly pospojovány (zmozaikovány) a rozřezány do kladu mapových listů Státní mapy odvozené 1 : 5 000. Vzniklo tak celkem 16 387 mapových listů této digitální barevné ortofotomapy s rozlišením 0,5 metru, které lze využívat v jeho digitální podobě jako podklad pro různé projekční práce, informační systémy státní správy a stále častěji rovněž privátní sféry.

Obr. č. 13 Ukázka z mapy oblast Borkovická blata (Soukup, 2004)

Digitální obraz je možno v různých modifikacích a měřítcích vytisknout a poskytnout tak uživateli tištěný mapový podklad např. v měřítku 1 : 5 000 s případným dotiskem dalších vhodných informací.

Vytvořit atlas ortofotomap, který by obsahoval všech 16 387 mapových listů měřítko 1 : 5 000 České republiky a která by si bylo možno koupit v každém knihkupectví nebylo možné, proto se zrodil nápad vydat celé dílo v měřítku menším, a to 1 : 100 000. Bohužel tímto zmenšením se ze snímků ztratila celá řada detailů, protože velikost obrazového elementu – pixelu – se pro toto dílo musela z původních 0,5 metru na 5 metrů. Z takto upravených digitálních snímků byla tvořena tato publikace.

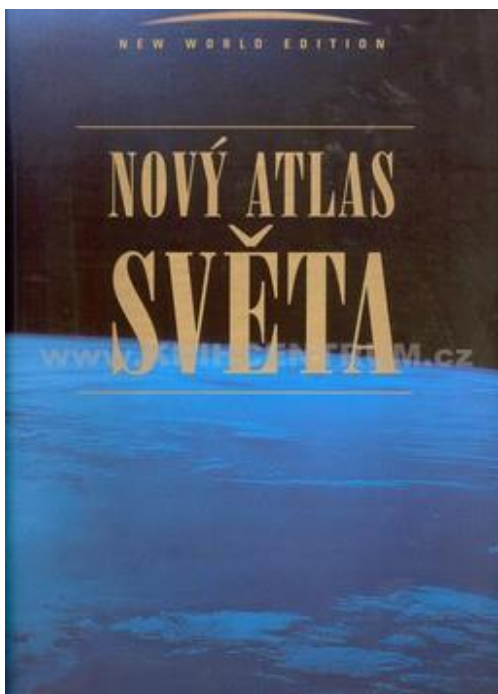
Pro lepší orientaci je do leteckých snímků proveden dotisk některých nejvýznamnějších popisných údajů, jako například vybrané názvy měst a obcí s počtem obyvatelstva nad 2000, názvy pohoří, vybraných významných bodových objektů orientačně důležitých v krajině, jmen některých toků a podobně. Vybrané komunikace, vodstvo a železnice byly pro lepší názornost zdůrazněny vektorovou kresbou s doplňkovými textovými údaji. Podrobný značkový klíč s popisem významu jednotlivých značek najdeme v úvodu této publikace, stejně jako klad mapových listů. Jelikož je území České republiky tvarově velmi složité a na některých okrajových mapových listech by byly na leteckých snímcích zobrazeny jen malé části území, doplněna byla plocha těchto mapových listů o obraz pocházející z družice Landsat 7 s rozlišením 30 metrů.

Celé dílo obsahuje rovněž několik detailních leteckých snímků, z nichž si je možno udělat názor na plné rozlišení použitých leteckých snímků. Atlas ortofotomap 1 : 100 000 je první mapové dílo tohoto druhu v České republice, které obsahuje pohled na celé území České republiky z letadla, byť v redukováném rozlišení.

5.6 Nový atlas světa

Podle strážlivých odhadů je dnes na světě půl miliardy cestovatelů, kteří s touhou poznávat svět ustavičně překračují hranice svých domovů. Nikdy, ani při pověstném stěhování národů, nebylo v pohybu tolik lidstva – s tím rozdílem, se soudobí cestovatelé se vracejí na své souřadnice obohaceni o životní zážitky a plní plánů, kam vyrazit příště. V jejich předsevzetích je horlivě podporují vydavatelé

podrobných map a atlasů z celého světa. Většina dosavadních atlasů má společnou vadu na kráse – různá měřítka. Už ve školách mohly mapy vzbuzovat zkreslené představy o světě, pocity nemístného velikášství. Vydavatelský záměr Nového atlasu světa s tím skoncovat.

Obr. č. 14 Nový atlas světa (Brucker a kol., 1994)

Všechny mapy jsou znázorněny v jednotném měřítku 1 : 4 500 000 bez ohledu na to, zda jde o „malé“ Dánsko či Belgie, nebo o nekonečné pláne Sibíře či pouště Austrálie nebo Afriky. Výjimka je jenom u států Střední Evropy, tedy i České republiky a to v měřítku 1 : 900 000. Uživatel ocení i klasifikaci a mezinárodní číslování silnic, přesnou kilometráž, vyznačení významných turistických, přírodních a kulturních rarit.

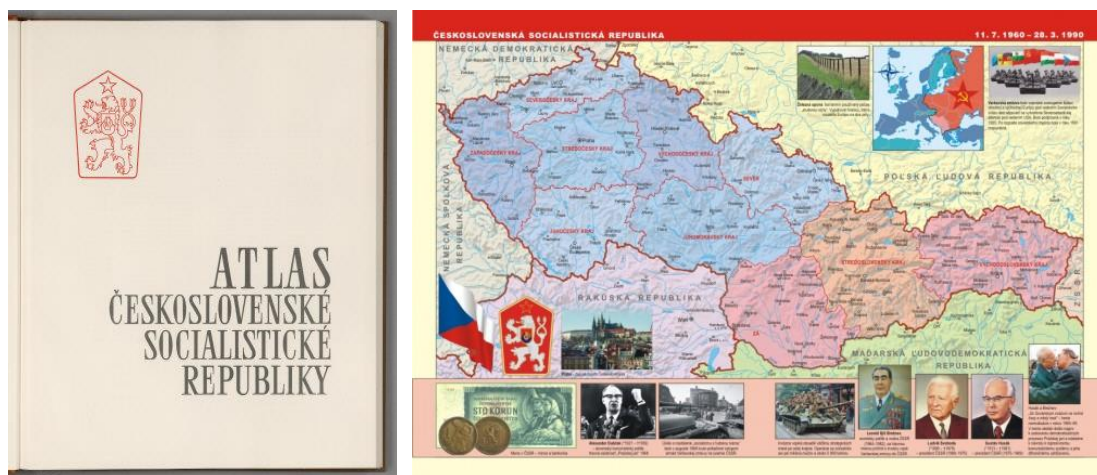
Obr. č. 15 Satelitní snímek Amazonské nížiny v Brazílii (Brucker a kol., 1994)

Téměř třetinu atlasu zabírá výklad zkratk společně s vybranými zeměpisnými názvy a jmenným rejstříkem. Přední stránka vyobrazuje politickou mapu Evropy, barevně rozdělenou podle jednotlivých států. Zadní stránka naopak vyobrazuje politickou mapu celého světa, včetně vysvětlení zkratk jednotlivých zemí, jejichž název se nevešel do mapy. Jsou takto rozděleny podle barev stejně jako předešlá mapa Evropy. Na této mapě je použito měřítko 1: 67 500 000 na středním poledníku a na mapě Evropy měřítko 1 : 13 500 000. Atlas je rozdělen na devět částí. Je to mapa Světa v měřítku 1 : 40 000 000, mapy Asie, Austrálie a Oceánie, Afriky, Evropy, Severní a Střední Ameriky a Jižní Ameriky, které jsou v měřítku 1 : 4 500 000. Pouze předposlední část atlasu je vyobrazena v měřítku 1 : 900 000 a to již zmíněná Střední Evropa. Poslední a pro mne fascinující část tvoří satelitní snímky napříč celým Světem. V těchto snímcích najdeme Planetu Zemi fotografovanou z Měsíce, ledovec Vatnajökull na Islandu, hvězdicové duny na Sahare, údolí Rhony ve Švýcarsku, Sibiř v Rusku, Amazonskou nížinu v Brazílii nebo Mississippskou nížinu a Město New York v USA.

5.7 Atlas Československé socialistické republiky

Atlas Československé socialistické republiky je kartografickým dílem zobrazujícím vědecky generalizované geografické znalosti o přírodě, obyvatelstvu a národním hospodářství socialistického Československa. Byl zpracován tak, aby odpovídal kritériím Komise atlasů při Mezinárodní geografické unii. Svým charakterem se tak řadí mezi tzv. národní atlasy, kam náleží i Atlas republiky Československé vydaný v roce 1935, který ve své době byl jedním z nejvýznamnějších atlasů. V odborném tisku i v rámci přednáškových akcí Československé společnosti zeměpisné se diskutovalo o tematice atlasu. Byla rovněž uspořádána anketa, ve které se ústřední úřady, vysoké školy, vědecké a odborné instituce, vyslovily k návrhu obsahu připravovaného atlasu. Metodické vedení tvorby autorských originálů map a textů a zajištění všestranné úrovně jednotlivých oddílů atlasu bylo úkolem vědeckých redaktorů jednotlivých oddílů atlasu. Kartografické zpracování atlasu, zejména sestavení map podle autorských originálů, zhotovení vydavatelských originálů rytinou, graficko-výtvarné a polygrafické práce provedl Kartografický a reprodukční ústav v Praze. Výzkumné práce s tím související zajišťoval Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický.

Atlas obsahuje v sedmi oddílech na 58 mapových listech celkem 443 map a další grafické doplňky. Na rubu každého mapového listu je uveden stručný text k mapám, resumé a vysvětlivky v anglickém a ruském jazyce.

Obr. č. 16 Atlas Československé socialistické republiky (Götz, 1966)

5.7.1 Charakteristika tematických oddílů

Úvodní část podává informaci o geografické poloze Československa a znázorňuje jeho všeobecnou charakteristiku na základní mapě v měřítku 1 : 1 000 000. Úvodní oddíl také poskytuje stručný přehled o politicko-správním vývoji státního území a dějinách jeho mapování.

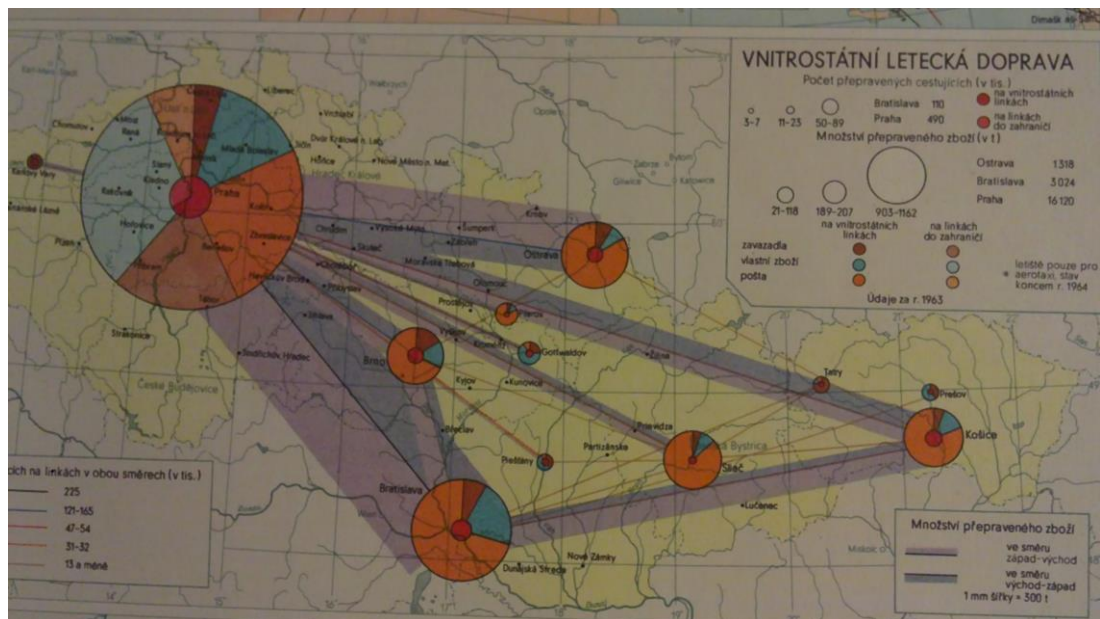
Oddíl přírodní prostředí vyjadřuje základní geofyzikální, geologické, fyzicko-geografické a biogeografické charakteristiky tak, aby porovnáním obsahu jednotlivých map byly zřejmé vzájemné podmíněnosti, závislosti, popřípadě jiné vztahy mezi jevy přírodního prostředí.

Do oddílu obyvatelstvo jsou pojaty jak mapy a kartogramy vyjadřující demografické charakteristiky v užším slova smyslu, tak mapy široké tematiky geografie obyvatelstva a sídel. Při stanovení charakteru městských sídel se použilo klasifikace měst z roku 1961 na základě speciálního zjišťování 67 znaků hospodářských, sociálních i stavebních.

Mapy oddílu průmysl jsou zpracovány tak, aby vyjadřovaly poměry uvnitř jednotlivých průmyslových odvětví a zároveň tak, aby všechna odvětví byla alespoň podle jednoho ukazatele srovnatelná. Tímto ukazatelem je počet pracovníků (s výjimkou energetiky), který se ukázal cennější než jiné hodnotné ukazatele. Stupnice absolutních hodnot počtu pracovníků je pro všechny mapy stejná.

V oddílu zemědělství jsou zařazeny mapy znázorňující současný stav půdního fondu, rozložení zemědělské výroby v širokém slova smyslu a částečně zachyceny i revoluční změny, které za socialismu nastaly. Ve většině kartogramů rostlinné a živočišné výrob bylo použito tříletého průměru. Závěrečná syntetická mapa nemohla podat odůvodněnější členění a nemohla být provedena ve větším měřítku vzhledem k nepropracovanosti této problematiky.

Mapa oddílu doprava a spoje zachycují k určitému datu uspořádání silničních, železničních, vodních a leteckých sítí, jejich vybavení a přehled o výkonech dopravy a spojů.

Obr. č. 17 Vnitrostátní letecká doprava (Götz, 1966)

Závěrečný oddíl životní úroveň obsahuje tematiku věnovanou obchodu, bytovému fondu, zdravotnictví a sociálnímu zabezpečení, školství a kultuře. Z velkého množství a rozmanitosti ukazatelů mohl být ovšem podán jen základní pohled na úroveň našeho současného života.

Formát a měřítko map dovolily zobrazit na jednom mapovém listu celé území Československa v měřítku 1 : 1 000 000, to je měřítku, ve kterém lze zobrazit i hranice obcí jako nejmenších správních jednotek. V tomto měřítku bylo tak možno znázornit témata, která jsou v měřítku 1 : 1 000 000 koordinována mezinárodně (rozložení obyvatelstva a využití půdy).

Volba zobrazení. Pro mapy Československa bylo využito stejnoploché kuželové zobrazení v normální poloze s nezkrácenou rovnoběžkou. Největší zkreslení délek (-0,45 %) a úhlů (3') jsou nižší, než hodnoty přípustné pro kartometrické práce na mapách v měřítku 1 : 1 000 000 a menším. Mapa je prakticky ortodromická, protože nejkratší spojnice dvou libovolných míst ve skutečnosti je na mapě přímková.

Pro mapu Evropy bylo použito azimutální zobrazení obecné poloze s kartografickým pólem v Praze, ekvidistantní ve směru kartografických poledníků.

Textová část. Každý mapový list, který tvoří pokud možno tematický celek, je doprovázen textem, jehož účelem je objasnit metodiku tvorby map vysvětlit geografické rozložení zobrazených jevů.

Rejstřík zeměpisných názvů je zařazen za posledním mapovým listem. Zásady, podle kterých byl sestaven, jsou vysvětleny v jeho úvodu.

6. Závěr

Nabídka atlasové tvorby v České republice je velice rozsáhlá. Atlasy mohou být rozděleny podle mnoha kritérií. V této bakalářské práci byla tato problematika objasněna, byly zde vybrány určité typy atlasové tvorby, která byla pro Českou republiku dostupná. Uveden zde byl pouze výběr, neboť je tato problematika velice obsáhlá a přiblížení všech typů by bylo velice zdlouhavé a obtížné.

Kartografické atlasy lze rozčlenit do spousty specifických kategorií na základě jejich charakteristik. Mezi nejzákladnější rozdělení bylo uvedeno rozdělení dle územního rozsahu, dle obsahu a účelu využití. Dále dle formátu, způsobu vazby, hodnocení atlasů, dle zpracování jednotlivých map a atlasů a v neposlední řadě rozdělení dle redigování atlasů, což jinými slovy znamená zabezpečování vysoké obsahové, formální a grafické úrovně atlasového kartografického díla v procesu zpracování a výroby.

Velmi zajímavá je dle mého názoru historie atlasové tvorby. První národní atlas byl vydán již v ČSR roku 1935. Obsah těchto atlasů je ovšem často zastaralý a také mezi jednotlivými atlasy jsou velké rozdíly v počtu map i úrovni jejich zpracování. Velmi kvalitní je náš Atlas Československé socialistické republiky z roku 1966.

Přesto, že vycházejí stále nové aktuální atlasy, rozhodně nelze tehdejší tvorbu zcela zavrhnout. Dnes nám podávají informace o stavu politického uspořádání, ekonomické situaci, stavu porostů a mnoha dalších odvětví let minulých.

7. POUŽITÁ LITERATURA

1. ČAPEK, R. a kol.: *Geografická kartografie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 127 s. ISBN 80-04-25153-6.
2. DRÁPELA, M.: *V. Vybrané kapitoly z kartografie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 128 s. ISBN 978-80-210-5681-7.
3. DUŠAN, A. a kol.: *Atlas krajiny České republiky*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 2009. 322 s. ISBN 978-80-85116-59-5.
4. GÖTZ, A. a kol.: *Atlas Československé socialistické republiky*, Československá akademie věd a Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha, 1966. 142 s. ISBN 29-630-66.
5. HANUŠ, J. a kol.: Reader's Digest výběr, spol. s r.o.: *Ilustrovaný atlas světa pro nové století*, Praha, 2002. 326 s. ISBN 80-86196-32-1.
6. HOJOVEC, V. a kol.: *Kartografie*. Praha: Geodetický a kartografický podnik v Praze 1.vyd. 1987. 660 s. ISBN 29-621-87.
7. HUML, M. a kol.: *Mapování a kartografie*. ČVUT Praha, 2001. 210 s. ISBN 8001023834.
8. KLEČKOVÁ, K. *Školní zeměpisný atlas*, Brno: VUT FAST Brno Ústav geodézie, 1999. 114 s. ISBN neuvedeno.
9. KLÍMOVÁ, E. *Školní atlas České republiky*. 1. Vyd. Česká Lípa: Geodézie, 1999. 113 s. ISBN 80-85897-39-3.
10. BRUCKER, A. a kol.: *Nový atlas světa*, Nakladatelství Marco Polo, DUMONT Reiseverlag, Praha, 1994. 370 s. ISBN 978-3-7701-6957-3.
11. KONEČNÝ, M. a kol.: *Kartografie a geoinformatika – multimediální učebnice*. Brno: Geografický ústav Masarykovy univerzity, 2005. Dostupné s: <http://oldgeogr.muni.cz/ucebnice/kartografie/>
12. KUČERA, K. a kol.: *Terminologický slovník geodézie, kartografie a katastra*: 1. vyd. Bratislava. VÚGTK SR a ČÚZK, 1998. 540 s. ISBN 8088716365.
13. MICHALÍK, J. a VOŽENÍLEK, V.: *Atlas činnosti speciálně pedagogických center*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 8024434644.

14. *Multilingual Dictionary of Technical Terms in Cartography*, Wiesbaden, 1973.
15. SOUKUP, K. a kol.: *Atlas ortofotomap České republiky 1 : 100 000*. Geodis Brno, spol. s r.o., 2004. 192 s. ISBN 80-902939-0-5.
16. United Nations, *Department of Social Affairs*, 1949. 660 s.
17. VAHALA, V. a kol.: *Vojenský zeměpisný atlas*. Praha: Ministerstvo národní obrany, 1975. 446 s. ISBN 625940-3175.

8. SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. č. 1 Ottův zeměpisný atlas (Metelka, 1998)
- Obr. č. 2 Kapesní Atlas světa (Kartografie Praha, 2010)
- Obr. č. 3 Dělení atlasů podle obsahu (Klečková, 1999)
- Obr. č. 4 Vojenský zeměpisný atlas (Vahala, 1975)
- Obr. č. 5 Mapa vesmíru (Vahala, 1975)
- Obr. č. 6 Schéma mléčné dráhy (Vahala, 1975)
- Obr. č. 7 Ilustrovaný atlas světa pro nové století (Hanuš, 2002)
- Obr. č. 8 Tropické deštné lesy (Hanuš, 2002)
- Obr. č. 9 Atlas krajiny České republiky (Dušan, 2009)
- Obr. č. 10 Geomorfologické poměry (Dušan, 2009)
- Obr. č. 11 Zvláště chráněná území přírody a krajiny (Dušan, 2009)
- Obr. č. 12 Atlas ortofotomap České republiky (Soukup, 2004)
- Obr. č. 13 Ukázka z mapy oblast Borkovická blata (Soukup, 2004)
- Obr. č. 14 Nový atlas světa (Brucker a kol., 1994)
- Obr. č. 15 Satelitní snímek Amazonské nížiny v Brazílii (Brucker a kol., 1994)
- Obr. č. 16 Atlas Československé socialistické republiky (Götz, 1966)
- Obr. č. 17 Vnitrostátní letecká doprava (Götz, 1966)